

Assertio orthodoxae doctrinae de duabus naturis Christi servatoris nostri, opposita blasphemijs & sophismatibus Simonis Budn[a]ei nuper ab ipso in Lituania euulgatis

<https://hdl.handle.net/1874/423058>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

oct.

7

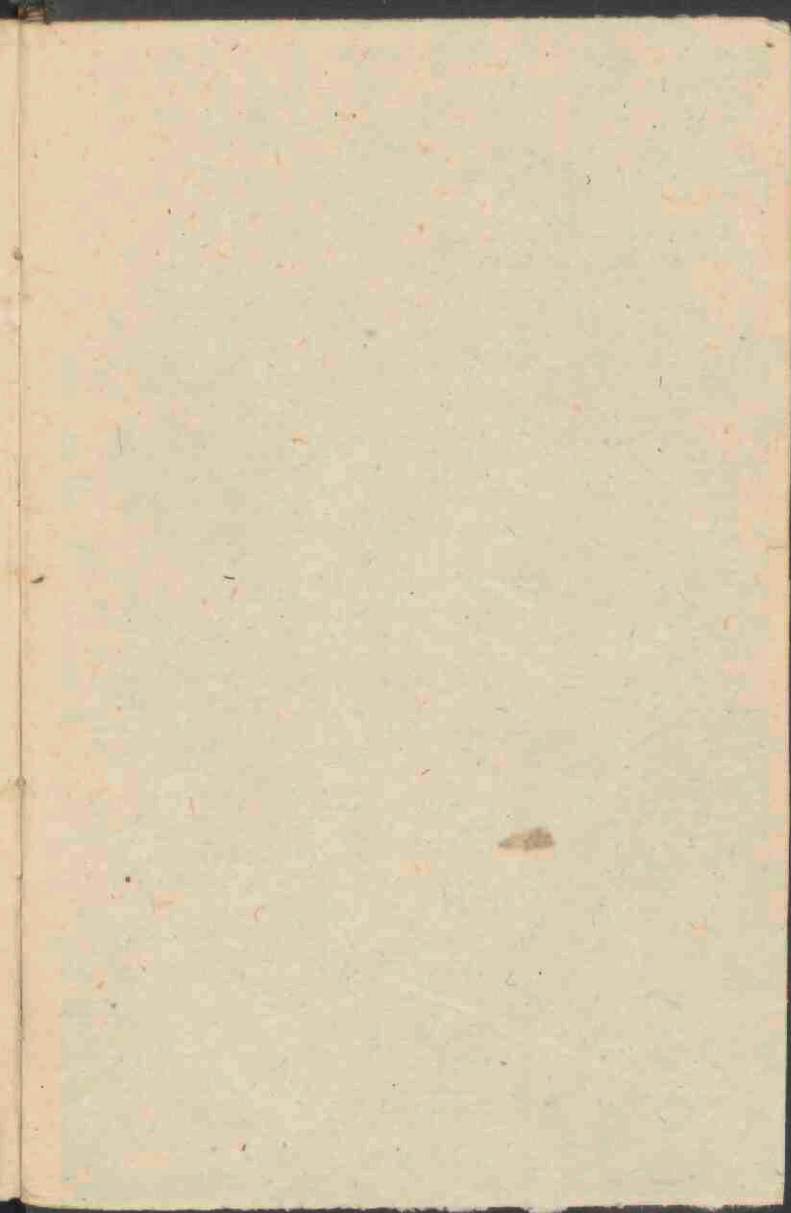

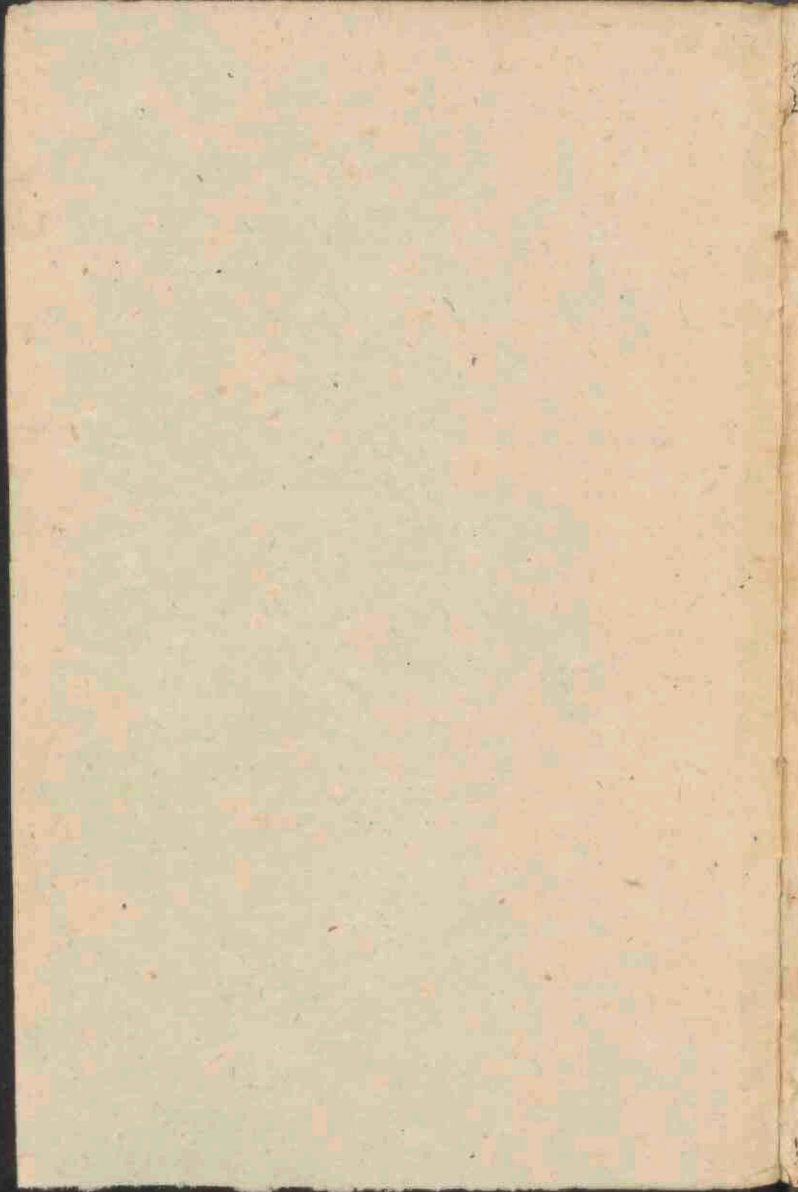
E.

2

E. oct.

275^{3.}

E. 90 2753

ASSERTIO

ORTHODOXA DOCTRINAE DE

DUABUS NATVRIS CHRISTI
SERVATORIS NOSTRI, OPPO-
sita blasphemijs & sophismatibus Si-
monis Budnei nuper ab ipso in Litua-
nia euulgatis: auctore IOSIA SIMA-

LERO sacrarum literarum in
schola Tigurina pro-
fessore.

TIGVRI

Excudebat Christophorus Froschouerus
Anno M. D. LXXV.

ILLVSTRI AC MA

GNIFICO DOMINO D. IOAN-
NI HLEBOVITZ, DV BROVNAE,
& Seflauræ hæredi, Castellano Minescensi,
Capitano Onixtensi, &c. Domino suo co-
lendissimo, Iofias Simlerus precatnr Gra-
tiam & pacem à Deo patre, & Do-
mino nostro Iesu Christo.

PER LATVS est ad me his diebus li-
bellus Simonis Budnæi, nomini tuo Illu-
stris ac magnifice domine inscriptus, in
quo ille per latus Stanislai Grochovij
me conficere, & ueram ac sanam doctrinam de dua-
bus naturis Christi seruatoris nostri euertere cona-
tur: quo scripto eandem scribendam necessitatē mihi im-
ponit, quā sibi inuito ab alijs impositam esse nescio
quam vere conueritur. Cum enim nominatim me
in certamen protrahat, nolui defensionem ueritatis
semel à me susceptam deserere, neq; putauit mihi li-
cere ad tantas ipsius blasphemias tacere, & eas si-
lentio vel comprobare vel saltem dissimulare. Quo-
iam uero clarissimo nomini tuo Magnifice heros li-
brum hunc quo Deitatem Christi redemptoris no-
stri impugnat inscribere ausus fuit, uolui ego quoq;
neam responsionem Magnificentie tue offerre, qua
liuina natura & gloria Christi asseritur. Atq; ille
quidem nihil toto libello rectius fecit quā quod M.
T. asserit longe diuersam amplecti sententiam ab

P R A E F A T I O.

ea quam hoc libello tuetur, ita enim melius honori tuo consuluit, quem impij libri inscriptione quodammodo polluerat. Ego etiam qui M. T. pietatem in vera fide amplectenda & propaganda ab amicis predicari audieram, publico scripto labem hanc & maculam, quam patrocinio blasphemiae suae tibi delato Budaeus asperserat, abstergere conatus sum: Idque etiam eo libentius feci, quod audirem Illustrrem & magnificum Dominum D. Ioannem Crotozinium Palatinum Vladislaviensem, M. T. affinitate aliqua coniunctum esse, dudum namque mihi perspectum est eius herois ardens & sincerum studium tuendae sanae & orthodoxae doctrinae, ac quoniam suam beneuolentiam qua me ob idem studium complexus est, multis testimonijs erga me declarauit, non dubito meum hoc officium illi quoque non ingratum fore. Videtur quidem Budaeus amplis laudibus M. T. ornare, sed reuera summa eam afficit contumelia: si enim te ex eorum numero esse arbitratur qui ipsorum dogmata probant, non potest maiori ignominia apud omnes bonos te ipsum afficere, quam hac tetra iustificatione in animos hominum inducta, delictari te his blasphemijs quae Christum Deum esse negant. Si vero ita sentit M. T. longe diuersam amplecti sententiam, vide quaeso quod nam ipsius Budaei de te sit iudicium: te scilicet ex eorum numero habet qui in fundamento fidei aberrant, qui falsam doctrinam promoueant, & veritatem diuinitus reuelatam oppugnent, qui foueant pestilentissimum dogma, & qui in exitium abeant, haec enim in ipsa

Praefatio

Præfatione encomia tribuit his qui diuersam ab ipso sententiam complectuntur. In quo sane ego ipse vel incogitantiam vel temeritatem miror, qui hæc ad M. T. scribere ausus fuerit, & eadem inconstantia de alijs quoq; magnis viris similiter iudicet: Martinum enim Lutherum vocat virum Dei, & virum incomparabilem, Ioannem à Lasco, cum virum quo nullum vnquam Sarmatia ediderit vel doctiorem vel pietate præstantiorem: recte quidem & vere illis hæc laudes tribuit, sed cum constet diuersam sententiam amplexos fuisse, quomodo hic pietate præstare potuit alter vero vir Dei esse, si ambo (vt ipse sentit) in fundamento fidei aberrarunt, & docuerunt nugas aniles, vaniora Siculis gerris, Antichristiana deliria, pestilentissimum dogma fouerūt, et multos homines in exitium abduxerunt? Nos quoque Lutherum virum Dei agnoscimus, quamuis inter nos & ipsum graue certamen sit verum non de fundamento fidei sed tātum de modo præsentie corporis Christi in Coena sacra. Cum enim vtrinque agnoscamus veram & viuificam communionem fidelium cum Christo capite, quæ nobis in sacra coena obsignatur, & tantum sit controuersia quomodo verum corpus Christi, panis vite æternæ, quo nos alii & viuificari nemo dubitat, præsens sit in Coena Domini, non arbitramur eos qui à nobis dissentiūt, & in hac re aberrant, protinus homines in exitium abducere, ideoq; pie & honorifice nihilominus de his & sentimus et loquimur. Qua vero conscientia Budæus eos laudare à pietate possit quos testatur

P R A E F A T I O .

à fundamento fidei aberrare, & longe pestilentiffi-
 mum dogma foedere, hominesq; innumeros in exi-
 tium abducere, ipse sanè viderit. Mihi quidem & v-
 na mecum multis bonis viris videtur cū ipsum tum
 alios istiusmodi homines, nihil certum et firmum in
 religione habere, idq; multorum exemplo probatur
 qui quotidie ab vno errore in alium, & quidem de-
 tertiore atq; aperte blasphemum prolabantur. At
 que vt à tua Magnificentia, cuius constantie et
 tiam Aduersarius testimonium perhibet, orationem
 ad eos conuertam, qui nimia leuitate se ab huiusmo-
 di hominibus in errorem abduci, vel saltem suam fi-
 dem labefactari ab his patiuntur, velim eos mihi ex-
 ponere quæ nam sint graues illæ & præcipue cau-
 sæ quibus mouentur vt in tantas impietates & bla-
 sphemias se præcipitent. Dicent forte se studere as-
 serendæ gloriæ Dei, atque hoc nomine paratos esse
 quiduis pati & omnium hominum odia subire. E-
 gregij verò assertores sunt diuini honoris, qui Pa-
 trem negant esse Patrem filij sui, & hoc nomine ip-
 sum mendacij arguunt, neque enim hic Filius est ve-
 rus & genuinus qui non eandem cum patre natu-
 ram et substantiam habet: Filium verò quomodo ho-
 norant, quando nomen Dei & Filij Dei illi relin-
 quunt, interim re ipsa deitate quantum in ipsis est
 spoliant, & hominem tantum virili conceptum se-
 mine asserunt? Equidem hoc dogma blasphemum,
 tantæ impietatis omnibus sæculis æstimatum fuit, vt
 nunquam diutius persistere & locum aliquem obti-
 nere potuerit. Docuerunt aliqui has blasphemias vt

Ebion,

Ebion, Artemon, Paulus Samosatenus, Photinus: sed
 nunquam ecclesias aliquas constituere potuerunt,
 nisi quod Iudeorum aliqui Ebionem secuti sunt, cæ-
 terum pij omnes eorum dogmata tanquam impia et
 blasphemata vehementissime detestati sunt. Samosa-
 tenum enim pijssimi & doctissimi illius temporis e-
 piscopi in vnum conuenientes damnarunt, & iuuan-
 te eos Aureliano Cesare, quamuis à Christiana re-
 ligione alieno, ecclesia Antiochena eiecerunt: Photi-
 num verò ne Ariani quidē quamuis & ipsi Christi
 patri coessentialē & coeternum negarent ferre po-
 tuerunt, sed impietate illius publicis scriptis & con-
 cionibus, & concilio quoq; Sirmij coacto damnarūt.
 Atq; omnino publico et cōmuni consensu omnium pio-
 rum ab Apostolorum ætate ad nostram vsq; dogma
 hoc quod nūc renouatur, impietatis & blasphemie
 damnatum fuit. Verum mouentur forsitan auctori-
 tate & sanctimonia eorum qui primi nostris tempo-
 ribus hæc dogmata sparserunt, & existimant hos
 solos Antichristi regnum oppugnare & nouam san-
 ctamq; ecclesiam ædificare Domino, sed dicant no-
 bis quæ nam habeant harum rerum testimonia, aut
 quibus indicijs hæc collegerint & didicerint? Lau-
 dant suos doctores Lelium, Blandratam, Franciscū
 Dauidem, Gregorium Paulum, & alios: non inquit-
 ro in eorum mores, dogmata quoque alio loco di-
 scutiemus, hoc tantum dico & constanter affirmo,
 ipsos in religione nihil certi habuisse. Lelius mihi
 dum viueret familiariter notus, & vt multis alijs
 bonis viris, amicus fuit, Tiguri diutissime vixit, &

P R A E F A T I O.

vitam apud nos finijt: ac sepe quidem quaestiones ob-
 scuras atque etiam curiosas de varijs partibus Chr-
 stianae doctrinae proposuit, quod tamen discendi cau-
 sa à se fieri dicitabat, hæc verò quæ nunc sub ipsius
 nomine circumferuntur nunquam apud quenquam
 nostrorum asseruit, imò nihil tale repertum fuit in
 illius scriptis quæ paulo diligentius & accuratius
 ab eo conscripta sic vt legi possent certi homines è
 numero ministrorum inspexerunt. Sunt quoq; com-
 plures qui sepe illum dicentem audiuerunt, Lælium
 semper discipulum nunquam doctorem fore, neque
 facile quenquam cum affirmatè aliquid contro-
 uersum auditorum esse. Iure igitur dubitari potest
 fuerit nec ne horum dogmatum auctor quæ sub illi-
 us nomine sparguntur, atq; vt maxime fuerit, quam
 potest is doctor auctoritatem habere, qui nunquam
 dum viueret suam sententiam publice profiteri au-
 sus fuit? De alijs quid dicemus? qui primum Papatu
 relicto nostris ecclesijs se coniunxerunt, postea in
 summo capite doctrinae, in cognitione Dei à uobis
 dissentientes, primum Christum ante carnem exti-
 tisse fassi sunt, sed eum Deum quendam essentiatum
 fecerunt, æternum quidem, verum vt persona sic es-
 sentia quoque a Patre distinctum & illo inferiorem;
 mox spiritum quendam creatum ante omnes alias
 creaturas consinxerunt, qui carnem ex virgine as-
 sumpserit: tandem eum ante natiuitatem ex virgine
 re ipsa profusus non extitisse affirmant. Apostoli ex
 Iudaismo ad Christum cõuersi, aliquandiu veteres le-
 gis ritus & ceremonias retinuerunt, non tamen ab
 initio

Initio modo hoc, mox aliud de Christo docuerunt. Ex illis etiam quorum opera Deus vsus est nostris temporibus in reformanda ecclesia, nonnulli diu retinuerunt quasdam opiniones quibus olim in Papatu animi eorum imbuti fuerunt: nemo tamen horum tanta inconstantia fuit, vt quotidie sibi fidem inno- uandam putaret, quemadmodum isti facere solent: qui dum in singulos annos nouam fidem quemad- modum Genethliaci nouas Ephemerides cudunt, satis ostendunt, se non habere fidem, neque enim alias fidem quererent, & inuentam rursus in du- bium reuocarent, & se omnium ludibrio expone- rent. Abhorrent a Papiistica doctrina, sed non di- scernunt quid Papiisticum sit ab ipsis Papis extra Dei uerbum excogitatum & ecclesiae traditum, & quid Christianum sit & uerbo Dei consentaneum. Ve- rentur egregij uiri ne Antichristo se iungant, si una nobiscum credant in unum Deum Patrem Filium et Spiritum Sanctum: si Christum seruatorem agnos- cant in una eademq; persona esse uerum Deum & uerum hominem: interim miseri non uident se cum magno illo Antichristo Machomete consentire, quando unam tantum in Christo naturam esse sin- gunt, & eum uerum Deum esse negant, atque cum impijs Machometanis sacrosanctam Trinitate con- tumelijs afficiunt. Itaque non mirum est multos ex horum numero ad Turcas & Iudeos deficere, quan- doquidem in praecipuis capitibus fidei cum illis con- sentiunt. Fieri etiam non potest ut Christum serua- torem & redemptorem firma & inconcussa fide

P R A E F A T I O.

amplectantur qui ipsum opinantur tantum merum
 hominem esse: sed uel magnitudinem mali in quo
 uersantur non sentiunt, uel non perfectam eternam
 que redemptionem & salutem ab ipso expectant:
 sed uerisimile est horum animos Iudaicis & Machi
 meticis opinionibus imbutos esse, ac carnalem tan
 tum salutem & foelicitatem à Messia expectare.
 Nos uerò ex sacris literis didicimus eum esse Mes
 sie principatum, quem nisi uerè Deus sit tueri non
 possit. Tribuitur enim illi dominatus in caelestia,
 terrestria & infera, cui peccatum, mors, infernus
 & potestates omnes subiectæ sint, tam potens ue
 ro imperium in omnia creaturæ non conuenit. Ho
 mo merus peccati mortis & inferni uictor esse non
 potest: neque homo merus potest esse nostra iusti
 tia, uita, & ueritas, & sapientia: sed eundem Deum
 esse oportet, in quo omnia que uiuunt uiuant, que
 sapiunt sapiant, omnia que iusta sunt iusta sint. Itaq;
 apud Esaiam prophetam Deus primus et nouissimus
 dicitur redemptor Israelis, præter eam non sit
 saluator, qui etiam deleat propter se peccata eor
 um: & Ieremias Messiam qui est iustitia nostra
 Iehouam uocat. Hec inquam cum didicerimus ex
 propheticis oraculis, fiduciam omnem salutis in
 puro homine collocare non possumus, sed eum cre
 dimus esse nostrum redemptorem, qui & Deus &
 homo est, unus idemq; Dei filius & filius hominis.
 Neque contrariam suam opinionem seu potius bla
 sphemiam Aduersarij ex sacris literis demonstrare
 poterunt: multa quidem testimonia adducunt, & lo
 corum

eorum scripturae citatione simplicium oculos perstringunt, sed primū id probant de quo nulla est controversia, nempe Mediatorem nostrum uerum esse hominem, quod nemo pius unquam negauit: deinde ubi ad id quod in questionem ipsi uocarunt accedunt, & ostendere conantur eundem Mediatorem unius tantum naturae esse, humanae scilicet, multum laborant ut suam sententiam sacris testimonijs confirment, quam bene & uere suo loco indicabimus: id quidem manifestum est, uerba scripturarum ipsos seruare nonnunquam, rem ipsam negligere: nomen Dei & filij Dei Christo tribuunt, sed ueritatem & rem ipsam horum nominum constanter negant: idem faciunt in alijs nominibus, cum omnia per ipsum facta esse, & mundus per hunc conditus scribitur. Veterum etiam haereticorum argumenta reuocant, & eorum more Patris diuinitatem & excellentiam celebrant, ut his omnibus filium spolient. Atque ut de Arianis scribit Hilarius, uidentur sibi de singulis prestare rationem, qui singulis assertionibus suis quaedam ex diuinis uoluntinibus testimonia subdiderunt, quae corrupto intelligentiae sensu solis tantum ignorantibus blandiantur. Peciem ueritatis secundum prauitatem interpretantium praestitura. Nobis autem, ut idem docet, res diuinae tantum ex scripturis discende sunt, & diuorum dictorum auctoritates sequende sunt, sic tamen ut remotis hominum opinionibus intelligentiam dictorum ex causis petamus dicendi seruatis dictorum uirtutibus. Quare quod aduersarij nos hortantur ut spiri

P R A E F A T I O.

tus probemus an ex Deo sint, equidem studiose & sedulo facimus, utinam uerò idem ipsi quoque facerent, qui uidentur non aliam notam habere qua spiritum approbent, quam si quis sacrosanctam trinitatem neget: quicquid tandem affirmarit probant, si modo id nouū sit & cū doctrina ueteris ecclesiae pugnet, itaq; ueteres hereticos Sabellium, Samosatenum, Manem, Arium, Eunomium, Macedonium, Nestorium, Eutychem, inter oppugnatores Antichristianismi, et sanæ doctrinae defensores numerat. Aliter spiritus Dei in Apostolis & sanctis hominibus operatus est, quos primum diuina luce accendit ut Christum & salutem ab ipso nobis partam certo cognoscerent, qua cognita falsas opiniones de ceremoniarum obseruatione, & legis iustificatione, aut de Gentilium Deorum multitudine & horum cultu sponte abiecerunt: Hi uero noui doctores primum suis persuaserunt doctrinam in ecclesia receptam de sacrosancta Trinitate esse Papanam et Antichristianam, & postea ceperunt nouum dogma caere, & nouam turrim Babel extruere, in cuius fundamentis iaciendis statim inter se dissenserunt, & non tantum in sectas diuisi sunt: sed principes sectæ & noui apostoli sepe genus doctrinae mutarunt. Atque hic non est diuinus spiritus qui fidei. εὐαγγελιστῶν operatur, sed potius spiritus vertiginis quo reguntur homines ambitiosi, leues & inconstantes, qui sibi præ alijs ingenij acumine pollere uidentur, & ut id ostentent noua dogmata in religione consingunt. Simulant quidem studium sacrarum literarum, &

sum.

summum honorem illis deferre videntur, verum hoc potissimum agunt ut suo ingenio illas subijciant: nam quæ alia causa est impugnandi doctrinam orthodoxam de sacrosancta trinitate, quam quod illis absurdum est, & ratione comprehendere non possunt quomodo unum sit tria, & tria unum? Negare non possunt scripturas ubique aperte prædicare unum Deum, & rursus easdem docere Patrem verum Deum, & Iesum Christum filium Dei verum Deum, atque etiam Spiritum sanctum verum Deum: & cultum atque honorem Dei his simul tribui, cum in Baptismo, tum in publicis & priuatis precibus piorum: atque cum consecutio hæc simplex hinc efficiatur, nempe Patrem, Filium & Spiritum esse unum illum verum & æternum Deum totius mundi opificem & gubernatorem, nequaquam tamen hæc admittere uolunt, quod eam humana ratio capere non possit. Quare ut simplicem uerborum scripturæ sensum & interpretationem eludant, diuinitatem omnem Patri tantum uendunt excluso Filio & Spiritu sancto, Christo aut nomen Dei, sed absque deitatis substantia & natura relinquunt; & quem scriptura prædicat & omnes pij credunt uerum esse Deum hominemque, ipsi merum hominem faciunt, atque sanctam & scripturis consentaneam doctrinam de Christi æterna deitate atrocibus conuicijs proscindunt, quorum uel meminisse animus horret. Aristoteles philosophorum summus scribit nonnullas quæstiones non esse dignas responsione & disputatione, sed pœna qua coerceatur petulãtia eorum

P R A E F A T I O.

qui quaestiones pietati & bonis moribus contrarias
 mouent: idem de istorum hominum quaestionibus
 sentio & iudico, reuera poena & supplicio dignos
 esse qui talia mouent: neque hoc dicimus quod no-
 bis desint rationes quibus eos confutare possimus.
 Quid enim? num principem philosophum nullas ra-
 tiones habuisse credimus quibus parentes probaret
 amandos esse, & forte ob argumentorum inopiam
 censuisse eos qui dubitent an parentes sint amandi
 poena dignos esse? Ac non potius censuisse impiam
 & bonis moribus noxiam esse dubitationem hanc,
 neque concedendum petulantibus ingenijs ut haec in
 dubium uocent quae non nisi impie negari possunt.
 Similiter nos quoque quando dicimus poena dignos
 qui Christi seruatoris nostri deitatem in dubium uo-
 cant, non quidem destituimur argumentis & scri-
 pturarum testimonijs quibus nostra sententia con-
 firmatur, sed dolent nobis blasphemiae quibus sancta
 seruatoris nostri maiestas afficitur, & cum arcana
 haec quae humanae mentis captum superant adoranda
 magis sint quam scrutanda, iudicamus huiusmo-
 di homines quos scripturae auctoritas, perpetuusque
 totius ecclesiae consensus nihil commouet, metu poe-
 narum coercendos, & petulantiam ipsorum, profana-
 nam curiositatem, & impiam arrogantiam, suppli-
 cijs reprimendam & castigandam esse. Verum quo-
 niam ita commerentibus nostris peccatis, impia ho-
 rum dogmata nostra aetate lotius quam ullo unquam
 seculo sparguntur, neque desunt qui ea cum plausu
 excipiant & tueantur, nobis quoque necessitas di-
 spatandi

sputandi de rebus diuinis imponitur, neque publice
 grassante tanta impietate amplius ineffabilia my-
 steria in silentio uenerari licet. Me quoque inuitum
 ad hoc scribendi munus Budæus pertraxit, libello
 sub Magnifici tui nominis inscriptione contra me
 publicato, quo non magis me quam ueram & ortho-
 doxam doctrinam impugnat, quam ego nominatim
 quasi prouocatus non defendere piaculum duxi. Et
 quamuis audiã eam esse fidei tuæ cõstantiã, teq; Dei
 gratia & spiritu sic ornatum & perfusum esse, illu-
 stris et Magnifice domine, ut non sit metuendum ne
 leuiculis argumentis aduersarij alio abducaris, alio-
 rum tamẽ causa qui in hac controuersia minus exer-
 citati, neq; adeo in orthodoxa fide confirmati sunt,
 hanc responsionem in publicum edere placuit. Ro-
 gamus autem omnes ut spiritus diligenter probent
 an ex Deo sint, & expendant num ex Deo sit hic
 spiritus qui honori seruatoris nostri derogat, & cer-
 titudinem fidei nostræ labefactat: querant uerita-
 tem dogmatum in sacris literis, sed sciãt quoq; mo-
 dum querendi esse, neq; enim Christiana religio A-
 cademicam inquit docet, sed sua habet principia fir-
 miora Geometrarum & Arithmeticorum princi-
 pijs & axiomatibus: & quoniam spiritus propheta-
 rum prophetis subiecti sunt, audiant piorum homi-
 num ueterum & recentiorum qui sacras literas in-
 terpretati sunt iudicia. Falsissimum est quod aduersa-
 rij omnibus persuasum cupiunt, omnes qui sacrosan-
 ctam trinitatem & æternam Christi seruatoris deis-
 tatem asserunt, Papiſtas esse. Ausi sunt ab initio asse-

P R A E F A T I O.

vere fidem sacrosanctae Trinitatis in Niceno concilio primum traditam esse, & tum cepisse sub Siluestro Pontificum regnum, & dogma Trinitatis illi quasi fundamentum substratum fuisse: postquam uero erroris & mendacij manifesti conuicti fuerunt, adductis non modo pluribus locis sed integris etiam libris eorum patrum qui aliquot seculis ante Nicenum concilium uixerunt, & tamen eandem doctrinam dilucide & constanter tradidere: ne uicti uiderentur, omnes qui mox ab Apostolorum aetate in ecclesia clari fuerunt Antichristos nominare ceperunt. Sed ne ipsi uiderentur patrocinio uetustatis destitui, omnes fere haereticos qui Christi deitatem ueram impugnarunt, inter ueritatis assertores & aduersarios Antichristi recensuerunt. Quae uero haec est dementia, pios homines & quorum multi uitam & sanguinem pro uerae fidei confessione effuderunt, quorum una eadem, constansque sententia & perpetuus consensus est, reijcere, & eorum libros manibus hominum excutere, illos autem laudare qui in hac doctrina diuersa & contraria docent, cum tamen plus uno uerum esse non possit, & praeterea etiam de alijs partibus Christianae religionis plerique multa absurda, falsa & impia docuisse conuincuntur. Porro electionem ueterum non ita commendamus quod eorum auctoritate uelimus confirmare dogmata fidei, ut falso nos alimantur Aduersarij, sed cum iudicio eorum scripta legi uolumus, & ad normam sacrarum literarum examinari, neque enim aliter sua scripserunt, & dogmata non nuda proponunt, sed

sed scripturis singula confirmant. Cum enim quæ-
 tur exempli gratia num logos apud Ioannem intelli-
 gi debeat, uel uerbum substantiale æternum, uel o-
 raculum Dei, uel etiam Iesus homo merus uerbum
 dictus quia uerbum Dei prædicauit: hic Irenæus, Iu-
 stinus, qui Apostolorum successores audiuerunt, &
 propter fidem Christi mortis supplicium sustinues-
 runt, docent uerbum substantiale intelligi debere,
 per quod omnia sunt à Deo condita, & adductis
 alijs scripturarum locis ostendunt Logon à princi-
 pio existentem mundum huic creasse, & eundem
 hominem creaturam suam in peccatum & mortem
 prolapsam redemisse & reparasse: eademq; docent
 constanti consensu omnes pij doctores & marty-
 res. Contra uero Blandrata cum suis docet Verbi
 nomine merum tantum hominem significari, & ne-
 gat mundum ab eo conditum, sed nouum mundum
 & nouam creaturam tantum à Christo factam fin-
 git. Cum autem ipse non tantum à veterum senten-
 tia, uerum etiam à perspicuo simplici & genuino
 uerborum sensu recedat, cur nam debeo eius inter-
 pretationem pro oraculo habere, & veterum inter-
 pretationem scripturis plurimis confirmatam sim-
 pliciter reiicere, & Antichristianam nominare?
 Nunquam probare potui eorum iudicium qui nudo
 ecclesie nomine abutuntur, & patrum sententias
 omnes absq; iudicio & delecta probandas esse exi-
 stimant, & falso fingunt consensum uetustatis ad re-
 ceptos errores tuendos, sed non minus abhorreo ab
 his qui omnia ueterum scripta è manibus hominum

P R A E F A T I O.

excutere, & cuncta simul vna exceptione Antichri-
 stianismi nota inurere audent: & consensum vetu-
 statis certum & manifestum prorsus contemnere
 & petulanter insectari non verentur. Nimis multa
 forte de his rebus uerba facio Illustris & Magnifice
 domine, praesertim ad te cui haec nota sunt: sed ut an-
 te monui, haec à me non tui docendi & confirman-
 di causa scribuntur, sed me rei indignitas cogit
 haec attingere, quae longe grauiori & uehementio-
 ri oratione accusanda erat, idq; ut alij caueant hos
 seductores, & tuo exemplo constanter in uera fidei
 professione perseuerent. Ac nos quidem de his ipsis
 rebus aliàs copiosius egimus, & extant doctissimo-
 rum hominum scripta contra has blasphemias edita:
 nunc uero Budnaeo qui publice nostra impugnare
 & blasphemum dogma seruatorem nostrum homi-
 nem tantum esse confirmare conatus est, responde-
 re propositum nobis fuit: quam nostram Respon-
 sionem Magnificentiae tuae Illustris domine nunc of-
 fero, ac Deum precor ut M.T. in sui agnitione con-
 firmet, & ad defensionem ecclesiae conseruet,
 doniq; suis perpetuo augeat, Amen. Ti-
 guri pridie Calendas Augusti
 M. D. LXXV.

ASSER-

ASSERTIO ORTHODOXAE DO-

CTRINAE DE DVABVS NATV-

*ris Christi seruatoris nostri, aduersus
blasphemias Simonis
Budnæi.*

ANTE QVAM ad confutationem Budnæi qua nostra argumenta euertere conatur accedam, Præfationem illius perstringam, idq; breuissime, nam pleraque vel ad ipsius, vel ad Grochouij personam pertinent, qui cum mihi ambo æque ignoti sint, nisi quod vel ex ipsa Budnæi responsione colligo Grochouium pium modestum & sanæ doctrinæ studiosum esse, hæc omnia absque lectoris incommodo præterire potero, cum nihil ad causam faciant. Aegre fert Budnæus famam de se spargi quòd opprimendæ veritatis negotium susceperit, sed hanc nõ melius confutare poterit, quàm si mutato doctrinæ genere fidem orthodoxam quam nunc oppugnat deniceps defenderit. Nã quod ad propriæ conscientiæ testimonium prouocat, non ignorat sibi responderi posse, hanc proximam ad fallendum viam esse: Neq; enim i-

De oppugnata ueritate.

ASSER. ORTHOD. DOCT.

deo veram causam tuetur etsi ipsi ita videatur, veritas enim non hominum opinione sed sacrarum literarum norma exploranda est. Non est dubium plerosque Iudæorū qui Christum & Apostolos persecuti sunt, existimasse se iustam causam tueri et recte de religione sentire, illos autē quos persequerantur, omnium mortalium pessimos esse, sed hæc persuasio & propria conscientie testimonium ipsos non excusat, aut Apostolos condemnat, vel causam eorum deteriorem reddit. Similiter quod se Bundes tuetur sanctorū exemplo qui persecutionem semper passi sint, ipsum nihil iuuat, alium de enim prius de bonitate causæ cōstare oportet: neque semper est signū veri Christiani persecutionē pati: nam etiam boni nonnunquam malos persecuti sunt, vt Sara Agaram, & Elias atque Iehu Baalitas, & Iosias quoque idolorū sacerdotes: notissimum est causam non supplicium facerē martyrem: & vulgo dicitur diabolum quoque nos habere martyres. Quod deinde monet in expendenda scriptura labore, sedulitate, vigilijs & precibus opus esse, id nos quoque fatemur, est enim scriptura inexhaustus fons omnis sapientie, quam quo sæpius & attentius euoluerimus, eo plura subinde discenda inuenimus. Attamen principia fidei non ita obscure tradita sunt, vt infinita quodammodo peruestigatione opus habeant, neque speculationi

Non semper
sancti sunt
qui persecu-
tionem pa-
tiuntur.

Scriptura
quomodo
expendenda

humanae subijciuntur, sed simpliciter traduntur in sacris literis, & regula fidei continentur. Quare sicut negligentia in tractandis sacris literis merito damnatur, ita etiam curiositas, quae plerumque vanae speculationi mentis indulget, coercenda est, ut sciamus quid & quousque quaerendum sit, ut recte monet Tertullianus, impietatem hereticorum arguens, qui reiecta simplici ecclesiae doctrina, alium Deum patrem Christi à creatore mundi se inuenisse gloria-bantur. Atque illi tamen aliquem quaerendi finem fecerunt, nostri vero quotidie quaerentes in nullo dogmate persistunt, sed vno inuento mox aliud cudunt. Ac miror qua fide Deum in scripturarum meditatione inuocare possint, cuius agnitione carent: neque enim si vera fide & agnitione Dei praedicti fuissent, toties suae de Deo fidei professionem mutassent. Mihi quidem in eo aberrare videntur, quod non sensum scripturarum ex scripturis petunt, sed suum sensum his inferunt. Nam non tantum alienus sensus scripturis affirmando obtinetur: ut cum Papistae sanctos inuocandos esse docent, quia scriptum est, laudate Dominum in sanctis eius: sed etiam negando, veluti cum Christum negant verum Deum & mundi creatorem, quod scripturae quidem simpliciter asserunt, ipsi vero aperta eius verba de hominis deificatione, &

nouæ creaturæ fabrica quæ prædicatione euan-
gelij fiat, interpretantur.

*Affectibus
indulgendū*

Agit postea de affectionibus & præsertim
contendendi studio, à quo animus Christiani
hominis alienus esse debeat: recte sane, mul-
tum enim iudicio officiant affectus: sed si quid
aliquando vehementius dicitur cōtra blasphemias,
quales Budnæus cum suis spargit, id non
semper tribuendum est vitiosæ affectioni, ne-
que enim ignotum est quāta vehementia non-
nunquam Christus seruato et eius apostoli fal-
sos doctores confutarint. Postremus locus est
de artificio dicendi, negat se Budnæus lenocinia
verborum aucupari, etsi nonnunquam vi-
detur velle disertus esse, interim rogo vt memi-
nerit artem bene differendi inseruire inter-
pretationi sacrarū literarum non minus quam
linguarum studium: quòd si hanc aduersarij ad-
hiberent suis disputationibus, sæpe minus ab-
errarent, et si non veteribus patribus, saltem
sibi ipsi magis consentanea scriberent.

*Primum ar-
gumentum.*

Primum argumentum quod sibi confutan-
dum desumpsit Budnæus, hoc est. De vna ea-
demque natura contradicentia simul vere di-
ci non possunt. At, de Christo talia dicuntur:
quare conficitur distinctas in eo esse naturas
quarum respectu contradicentia vere de illo di-
cantur. In hoc argumento propositionem pri-

mum

mum euertere conatur, deinde illa quoque omnia labefactare quæ ad assumptionem confirmandam allata sunt. Argumentum ait esse physicum et philosophicum quod non valeat in scripturis quæ philosophicis rationibus non subiiciantur, damnari à Paulo inanem philosophiam. Sed cum etiam ipso teste vera quoque philosophia sit quæ non est damnanda, querendum erit num hoc argumentum ex vera, an ex inani illa & à Paulo damnata philosophia desumptum sit. Puto autem veram philosophiam hanc esse, quæ ex creaturarum notitia & principijs à Deo menti humanæ insitis colligitur, atque hæc non sibi subijcit theologiam sed illius est, edificata: sed hanc humanis inuentis & ambitiosis certaminibus philosophi vitiarunt, neque se intra præscriptos limites continuerunt: hanc philosophiam Paulus inanem deceptionem secundum hominum traditionem & elementa mundi vocat. Sic quidam philosophorum docuerunt mundum esse æternum, alij ex atomorum concursu factum esse voluerunt: neutram natura ostendit, sed vanæ cogitationes ipsorum confixerunt: idem de multis alijs philosophorum dogmatibus dici potest, quæ non ex naturali lumine & propositionibus per seipsas notis certis rationibus deducta sunt. Sed hæc regula contradictionis nequaquam in hoc nume

Philosophi
 cæ rationes
 an omnes
 reiiciendæ
 sint.

Regula con-
 traditionis

ASSER. ORTHOD. DOCT.

ro poni debet, nam cum ipsa per se nota est, tum ex illo notissimo principio deducitur; non posse aliquid simul esse & non esse: aut simul verum esse & falsum: quo principio labefactato, quæ nam in rebus certitudo & veritas inuenietur? Neque quia hoc natura notum est, ideo in sacrarum literarum tractatione locum non habet, quod enim verum est, semper et ubi que verum est, & notitias has menti inditas Deus non euellit verbo suo ex mentibus hominum. Possunt forte aliqua nobis vera videri que tamen non sunt vera, aut saltem in certa et definita materia vera sunt, ibi cum scriptura contrarium pronunciat, illi merito acquiescendum est; nam etsi regula ipsa vera sit, cum tamen scriptura exceptionem apponit, illam recipimus, neque tamen ideo regula tollitur. Ut notitiæ naturali repugnat virginem parere; sed cum scriptura doceat, Christum seruatorem ex virgine natum esse, nemo pius est qui de hoc dubitet. Sed nullus locus scripturæ proferri potest, quo demonstretur contradicentia de eadem natura simul & semel eodemque respectu vere dici posse: aut quod hinc consequitur, aliquid simul verum & falsum esse, simul esse et non esse. Nam quæ Budæus hic affert ex scripturis ad nostram rationem labefactandam, ea nequaquam sunt contradicentia. Ioannes est
 prophe-

propheta & plusquam propheta: & Ioannes non est propheta, Ioannes est Helias, & idem non est Helias; Ioannes erat lucerna ardens & lucens, & non erat lux illa quæ illuminet omnem hominem venientem in mūdum. Pij credentes in Christum non morientur in æternum, & omnes pij credentes in Christum mortui sunt. Vidua in delicijs viuens mortua est: itaque viua & nō viua, mortua & non mortua est. In omnibus enim his enuntiationibus attributum enuntiat̄ homonymos, & aliter in affirmatione aliter in negatione accipitur: ideoque quia de eodem subiecto diuersæ res affirmantur & negantur, non est contradictio. Putat se nodos insolubiles connexuisse, & se his aliquantulum iactat quasi solui & secari non possint, cū nihil nisi arenam connectat absq; calce. Vidua in delitijs viuens mortua est. Solue inquit aut seca si maus nodum hunc, an nō viuere et mori cōtraria sunt quæ de eadem vidua affirmātur? Sed dic mihi bonē Budnæ quæ est vita qua viuit delitijs indulgēs vidua? an non illa vitalis & animalis vita, qua corpus nostrum ab anima viuificatur? mori autē num hic intelligis animæ & corporis solutionem? non opinor poteris dicere Paulū de hac morte loqui, sed potius quōd Christo mortua sit: non ergo mors hæc illi vitæ opponitur, & mori at-

que viuere hic non sunt contraria, cum mori de spiritali morte, viuere de animali & corporali vita dicatur. Non ignorat Budnæus qui artem differendi vel in iuuenta degustauit, quæ sint veræ oppositionis aut contradicitionis leges, quare miror eum hæc ausum esse proferre, quibus forte rudibus fucum facere & oculos perstringere potest: at vero vel mediocri iudicio præditi homines quid aliud de ipso censere possunt, quam ipsum vel stupidum esse qui hæc non animaduertat, vel in probum si vidēs suarum rationum infirmitatem nihilominus his existimat se posse omnis veritatis regulam euertere? Quo enim hæc omnia tendunt, nisi vt probent contradictoria simul vera esse posse? si enim vni eidemq; naturæ seu substantiæ simul & semel contradicentia vere attribui possunt, simul quoque vera esse possunt, hoc si verum est, nihil veri nobis cōstabit, omnis enim intelligentiæ et notitiæ fundamenta hac sententiā euertuntur. Verum existimat forte se non posse commodius oppugnare veram Christi agnitionem, quàm si prius generalē regulam veritatis mentibus nostris à Deo insitam deleat, & omnia faciat incertā, atq; totam rerum vniuersitatem confundat.

Quoniam vero hanc responsionem infirmam nouit, neque ipse forte huic confidit, alia

via

via rem aggreditur, & assumptionem nostri argumenti, quod scripturæ de vno eodemque Christo contradicentia affirmant, negat, & ea quæ à nobis adducta sunt ad hoc comprobandum, singulatim labefactare conatur. Primum vero è contradicētibus à nobis propositis fuit, Iesum in Bethlehem natum tempore Octauij Augusti: & eundem ante Abrahamum imo ante conditum mundum extitisse. Negat hæc pugnare inter se, natiuitati enim in Bethlehem factæ, opponendam fuisse natiuitatem in cælo, aut innascibilitatem. Sed hoc loco nobis non fuit quæstio de natiuitate Christi, alibi eiusdem natiuitatem æternam & temporariam, diuinam & humanam ex scripturis ostendimus, & deinceps in secundo argumento de hoc differendum erit: sed hoc tantum volumus ostendere, scripturam tribuere Christo natiuitatem, hoc est initium existentiae, certo & definito tempore, & tamen alibi docere quod ante hoc initium extiterit, ideoque non tum primum existere cœperit quando natus est: quæ certe manifestam pugnam habent: quare de Christo absque respectu diuersarum substantiarum vere affirmari non possunt. Verum aliud latibulum quærit Budnæus, & negat verbum S V M simpliciter accipiendum esse, idque sic probat, Qui de se dixit, Antequam Abraham esset ego sum,

Christus natus tempore Octauij ante Abrahamum fuit

ASSER. ORTHOD. DOCT.

27 hic fuit Iesus Christus Nazarenus Dei & Da-
 28 uidis & Mariæ filius: non autem spiritus ali-
 29 quis æternus qui fuerit Dei filius. Iesus autem
 30 hic antequam Abraham nasceretur, non erat
 31 eo modo quo tum cum ista loquebatur erat.
 32 Ergo verbum S V M quo se ante Abraham fuis-
 33 se ait, nō est substantiue & simpliciter accipien-
 34 dum. Antequam argumenti huius partes ex-
 pendamus, primum obseruanda est conclusio-
 nis fallacia, nam eodem modo argumētari pos-
 sum, Qui dixit latroni, Hodie mecum eris in
 paradiso, is fuit Iesus Nazar. corpore suo cruci
 affixus. Sed hic Iesus non fuit in Paradiso talis
 qualis erat in cruce: Ergo latro non fuit cum
 eo in Paradiso: manifesta est fallacia secundum
 quid vt in scholis loquimur. Corpore non fuit
 in Paradiso, non tamen inde conficitur, simpli-
 citer non fuisse: eademque fallacia est in altero
 quoque argumento. Non fuit ante Abrahamū
 eo modo quo tum loquebatur, vt homo esset
 corporaliterque existeret, at non inde sequitur
 nullo modo ante fuisse. Vt autē firmum sit ar-
 gumentum, oportet in propositione affirma-
 re quod Iesus hic fuerit tantum merus homo,
 quod quidem facit Budheus negans hunc fuis-
 se spiritum æternum: verum si spiritum ab ho-
 mine separat, & duo facit indiuidua, negamus
 nos quoque hominem fuisse spiritum æternum:
 cum

cum vnus idemque sit spiritus æternus qui ho-
 mo factus & ex virgine natus est, non alius,
 & alius, quamuis alia spiritus alia hominis sit
 natura: hoc si ille negat, sumit pro argumento
 id quod in controuersia positum est, & vtitur
 Elencho petitionis principij cuius nos arguit.
 Similiter assumptionem, Iesum non fuisse eo
 modo ante Abrahamum quo tum erat cum lo-
 queretur, libenter damus, eum scilicet corpore
 suo non extitisse neque incarnatum fuisse: sed
 non ideo sequitur prorsus non extitisse: quod
 si ita accipit ante Abrahamum nõ fuisse *ὕλην*
ἕως quia tum erat substantiue: minorem nega-
 mus, quippe eodem paralogismo laborantem.
 Videat ergo Budnæus quo iure nos accuset
 quod vtamur petitione principij omnium ar-
 gumentationum ineptissima. Nam alijs nunc
 omissis *ὕλην* dicitur hic de significatione huius vo-
 cis S V M, hæc autem absolute posita, vt hoc lo-
 co, proprie significat rei existentiam, omnium
 enim consensu verbum substantiū absolute
 & simpliciter positū *ὕλην* accipitur. Pro-
 fert quidem exempla quibus hoc infirmare co-
 natur, primum verba Christi Matthei ultimo:
 Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq;
 ad consummationem seculi. Christum autem
 ait non substantia sua sed tantum sola virtute
 nobis adesse. Sed hoc pro confesso sumit, quod

nos omnesque pij constanter negamus. Deinde non est hæc prædicatio similis alteri, aliud enim est aliquid esse cum aliquo, aliud simpliciter esse. Similiter in altero exemplo de Antichristo nusquam verbum substantiuum absolute ponitur vt non substantiue significet, ponitur quidem aliquoties vt copula, sed non absolute de Antichristo prædicatur. Loquitur autem Apostolus de Antichristo venturo in præfenti tempore more prophetarum, qui res venturas spiritu cernentes describunt quasi præfentes, vt clare indicent quales sint futuræ, interim aperte indicatur Antichristum non iam esse sed venturum esse. Verum longe alia ratio est verborum Christi de quibus nunc agimus, Christus enim se asserbat Dei filium, & docebat eum qui sermonem suum seruauerit mortem non visurum in æternum: hoc Iudæi cum ferre non possent, obijciunt illi Abrahami exemplum, Num tu maior es patre nostro Abrahamo qui mortuus est? quem tu teipsum facis? quibus Christus respondet, Abraham pater vester gestiuit vt videret diem meum, & vidit & gaudisus est. Illi vero, Quinquaginta annos nondum habes & Abraham vidisti? Respondet Iesus, Amen Amen dico vobis, priusquam Abraham fieret ego sum. Vult Budnæus Christum ante Abrahamum fuisse, quia ante à Deo promissus

missus fuerit ab initio mundi, & semper credebatur & sperabatur à fidelibus. Sed si ita accipienda sunt verba Christi, non satis est idonea responsio ipsius, neque enim hoc modo probaret se Abrahamo maiorem aut Abrahamum à se visum, cum non tantum Christus sed Israelitica gens, numerosa inquam eorum posteritas, Abrahamo promissa fuerit. Quæstio fuit de ipso esse substantiali, Iudæi negabant Christum, qui nondum quinquagenarius esset, potuisse Abrahamum videre, contra Christum se inquit antequam Abrahamus fieret esse: vbi non de alio ESSE loquitur quam de quo quæstio erat. Et longe alia est *ἀνωότης* in verbis Christi, Antequam Abraham (is de quo tantopere gloriamini) Fieret et nasceretur, ego inquit SVM non dicit sui, ne se creaturis cum Abrahamo annumeraret, hoc enim modo Angeli quoque & tum erant & ante Abrahamum fuerant, sed dicit SVM, vt nunc reuera sum & subsisto, ita etiam longe ante Abrahamum cōstitit idem sum: atq; hoc verbo sibi vindicat existentiam nulli tempori subiectam quæ semper eadem manet. Vt autem retineamus simplicem sensum substantiue vocis multà nos mouent loca scripturarum, quæ testantur Iesum Christum esse Dei filium & Deum; omnia ab ipso condita, mundum per eum factum esse: quæ nos sim

ASSER. ORTHOD. DOCT.

pliciter intelligimus. Aduersarij vero non tantum in præsentis loci explicatione sed in omnibus alijs quibus nomé & opera et gloria Dei Christo attribuitur, à genuino proprio et nativo sensu verborum recedunt, tantum ob hanc causam, quia sibi persuaserunt Christum merum hominem esse, & quia mysterium angelis quoque admirandum & adorandum ratione comprehendere non possunt, impugnât id & damnant.

Alterum locum ad comprobandum filium Dei habuisse suam subsistentiam, siue reipsa & vere extitisse antequam nasceretur ex virgine, adducimus ex cap. 17. Ioannis: Nunc igitur glorifica me tu Pater apud te ipsum ea gloria quam habui apud te priusquam hic mundus existeret. Verba hæc sunt Mediatoris nostri, quibus iam accessurus ad passionem, hoc est sacrificium expiatorium pro nobis offerendum, cœlestem patrem his verbis precatur. Gloria autem eius, est diuina ipsius maiestas & gloria: assumptæ enim carne siue serui forma, erat quidem sed non agnoscebatur verus & æternus Dei filius: deinde etiam carotum adhuc infirmitati obnoxia suam habet gloriam, quæ glorificata est resurrectione à mortuis quando corruptibilitatem carnis exiuit, & mox ascensione in cœlos, & sessione ad dexteram in summam

mam gloriam euecta est. Atque hanc gloriam
 Christi Paulus describit Philip. 2. quod Deus
 ipsum in summam extulerit sublimitatem, ac
 donarit ei nomen quod est supra omne nomē,
 vt ad nomen Iesu omne genu se flectat cœle-
 stium ac terrestrium & subterraneorum: om-
 nisque lingua confiteatur Dominum esse Ie-
 sum Christum ad gloriam Dei Patris. Petit igitur
 his precibus Mediator noster non tantum
 humanæ naturæ glorificationem, sed etiam il-
 lustrem patefactionem & declarationem diui-
 næ suæ maiestatis quam apud Patrem habuit
 ab æterno. Budnæus veterem hereticorum in-
 terpretationē repetit, quod Christus ante con-
 ditum mundum non reuera, sed tantum præ-
 destinatione gloriam hanc habuerit. Ac duo
 obijcit, Christū dicere gloriā hanc se non apud
 seipsum habuisse, sed apud patrē. Si autē ante
 orbis existentiam inquit Christus reipsa fuit,
 vtiq; gloria illa fruebatur, ergo eam apud seip-
 sum habuit: cur igitur nunc dicit eandem
 apud Patrem habuisse? Fallitur autē in eo quod
 putat ex eo quod apud Patrē gloriam habuit,
 confici ipsum in seipso eandem non habuisse:
 quod si non pudet ipsum ad dialecticorū scho-
 las redire, discat ab illis gloriam esse ex earum
 rerum genere quæ alio referuntur, & tum vide-
 bit quomodo & in se habuerit Christus gloriā

ASSER. ORTHOD. DOCT.

& simul quoque apud Patrem habuerit. Quæ-
 ro etiam ab ipso quando à Patre glorificatus
 est, an non etiam nihilominus apud Patrem
 gloriam suam habeat, an vero apud Patrem
 contemptus & abiectus sit? Quòd si nunc Chri-
 stus & apud semetipsum gloriam suam habet
 eaq; fruitur, & nihilominus apud Patrem quo-
 que suam gloriam habet, potuit etiã ante con-
 ditum mundum eandem simul apud semetip-
 sum & apud Patrem habere. Illam igitur glo-
 riam quæ ante soli Patri conspicua & nota erat
 petit nunc patefieri & declarari, ac petit etiam
 quoad humanam naturam apud Deum Pa-
 trẽ in cœlesti regno glorificari. At inquit Bud-
 nœus si ante orbem fabricatum Christus perso-
 naliter erat, & gloriam eam realiter habebat,
 cur nunc pro ea accipienda patrem orat? Ha-
 buit gloriam Deitatis, humanitas autem non-
 dum glorificata fuit: sed tamen non absurdum
 est eum petere glorificationem, quamuis glo-
 riam reip. ab æterno habuerit. An non enim
 Pater ab æterno gloriam suam habuit, & tamẽ
 Christus inquit, Pater venit hora illa, glorifica
 Filium tuum, vt & Filius tuus glorificet te? An
 non Filius qui hic petit glorificari, ante hanc
 precationem dixit, Nunc glorificatus est Fili-
 us hominis, & Deus glorificatus est in eo? Ait
 etiam similem esse argumentationem, Fideles
 electi

electi sunt ante iacta fundamēta mundi: Ergo ce
 fuerunt ante conditum orbem: Et Christus ha ce
 buit gloriam ante orbem conditum, ergo reip ce
 sa ante extitit. Sed valde lusciosus imo cæcus ce
 est, qui hæc non videt differre. Electio non o-
 pus habet rei eligendæ præsentia, imo in scri-
 pturis electio hæc sæpe voce prædestinationis
 explicatur, itaque fideles vere & simpliciter di-
 cuntur electi in Christo ante iacta mundi fun-
 damenta quamuis tum reipsa non fuerint: at
 Christus si non extitit non potest vere & sim-
 pliciter dici gloriam habuisse ante mundum
 conditum. De electione docent nos sacræ lite-
 ræ electionem esse destinationem, nusquam au-
 tē verbum, Habui, quo Christus hic vtitur, per
 prædestinationis verbum explicari. Imo alia
 loca docent Christum reipsa tum fuisse & glo-
 riam suam habuisse, vt Philip. 2. dicitur fuis-
 se in forma Dei & æqualis Deo, sed exinani-
 uisse seipsum, quum assumpta serui forma ho-
 mo factus est: si gloriam non habuit reipsa, quo-
 modo se exinanire potuit? Quid vero maiuscq̃
 retis hominibus pijs Christo tribuunt: an non
 ipsi quoque suam gloriam ad quam destinati
 sunt, etiam ante cōditum mundū habuerunt? Filius ho-
 minis qui
 ē cælo de-
 scēdit & est
 in terra, idē
 est in cælo.

Altera probatio quòd quædam contradicēn-
 tia de Christo dicantur, desumpta fuit ex ter-
 tio capite Ioannis: Nullus ascendit in cælum,

ASSER. OPOTHOD. DOCT.

nisi qui descendit è cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Quibus verbis Filius hominis qui descendit è cœlo & in terra loquebatur cum Nicodemo, dicitur esse in cœlo: pugnant autè hæc esse in cœlo, & ex cœlo descendisse & in terra esse. Hanc pugnam theologi ita conciliarunt, quòd Filius hominis qui secundum naturam diuinam è cœlo descendit, non motu locali sed œconomix ratione assumpta carne, is in terra loquebatur cum Nicodemo, & quantum ad carnis suæ naturam non erat in cœlo, idem tamen in cœlo & vbique etiam erat diuinitatis suæ substantia. Nam de humana tantum natura verba Christi non possunt intelligi, tum quia illa non descendit è cœlo, tum etiam quòd non sit immensa vt simul in cœlo et terra esse possit. Budnæus inquit in his verbis tropum est, atque hunc sic explicat: Quòd descendere è cœlo nihil aliud sit quam animo & moribus se deicere, nihilq; sibi ipsi corâ Deo dignitatis tribuere, simul verò cœlestè vitam viuere. Ascendere autem nihil aliud esse quàm à Deo sublimari omniq; beatitudine locupletari: vt sit hic sensus verborum Christi: Nemo à Deo beatus efficietur, nisi ille qui sese primum deiecerit, ac cœlestem vitam in terris uere contenderit, atque talis est ipse filius hominis. Hæc illius quidem explicatio est, quæ primum

primum non est vera & sibi consentanea, de-
 inde nostrum argumentum nõ labefactat. Nõ
 negamus esse tropum in verbo descendendi et
 ascendendi, quando loquimur de diuinitate
 quæ vbiq; præsens omnia implet neq; de loco
 ad locum mouetur: quare descensum è cœlis
 nos quoq; diuinæ naturæ non nisi per tropum
 tribuimus; & quamuis hic nominetur Filius
 hominis, non tamẽ ideo excluditur diuina na-
 tura, nam vnus & idem est Filius hominis qui
 etiam est filius Dei; neq; alius est Deus, alius
 Homo, sed vnus idemq; Iesus Christus Deus
 & homo est. Quomodo vero hic è cœlo descen-
 derit, & ascenderit, Aduersarius noster inquit
 Paulum ad Philippens. clare & absq; tropo do-
 cere, quem locũ integrũ adscribam, quoniam
 Aduersarius noster ea quæ contra ipsum facie-
 bant omisit. Is (inquit) sit affectus in vobis qui
 fuit & in Christo Iesu: qui quum esset in forma
 Dei, non duxit rapinam parem esse cum Deo:
 sed ipse se exinaniuit forma serui accepta, simi-
 lis hominib; factus: & habitu compertus vt ho-
 mo, ipse se sũmisit factus obediens vsq; ad mor-
 tem, mortem autem crucis. Quapropter etiam
 Deus ipsum in summã extulit sublimitatem,
 ac donauit ei nomen quod est supra omne no-
 men: vt ad nomẽ Iesu omne genu se flectat cœ-
 lestium atq; terrestrium & subterraneorum:

omnisq; lingua confiteatur Dominum esse Iesum Christum, ad gloriam Dei patris. Descensum de cælo interpretatur quòd Christus humilem se præbuerit & obediens factus sit vsq; ad mortem crucis: sed hic non explicatur quis tropus sit in nomine cæli, descensum quidem per humiliationem & obedientiam explicat, cæli autem nomen non explicat: confert Christi descensum & nostrum, quòd nos primum nos ipsos deijcere oporteat & cœlestem vitam viuere in terris vt à Deo beati efficiamur; at illa nostri deiectio non aliud est quàm abiectio falsæ opinionis, neq; enim in cælo & summo aliquo gloriæ fastigio constituti sumus è quo nos vere descendere oporteat: hoc idem si de Christo affirmare audeat, quis pius feret tantâ blasphemiam? Iudicent etiam docti homines quam bene consentiat hæc interpretatio, è cælo descendere, idem esse atque cœlestem vitam in terris ducere. Paulus Christo tribuit Formam Dei, & quòd par aut æqualis fuerit Deo patri: descensum autem explicat, quòd non duxerit rapinam esse parem Deo: quòd inquam non permanserit in ea æqualitate, sed se exinanierit, forma serui accepta, hominibus similis factus per omnia excepto peccato. Hæc non conueniunt Christo, si tantum merus homo fuit iuxta Aduersarios, merus enim homo nõ est in

est in forma Dei, aut æqualis Deo. Et quamvis Ambrosius solus ex veteribus hunc locum sic interpretatur, vt Christo incarnato tribui hic dicat formam Dei & æqualitatem cum Deo, non tamen hæc tribuit mero homini, sed inquit Apostolum hæc scribere de filio Dei incarnato cum homo factus est, de Iesu Christo Deo & homine. Atque idem ostendit argumentum Pauli infirmum & nihili esse si Christus tantum homo fuisset: si homo inquit Deo patri obediuit, quid magnum esset quod dixit Apostolus? Sed hoc magnum dicit, quia cum æqualis esset obediuit. Et quid laudis est si in similitudinem hominis factus est homo, vt homini similis factus homo dicatur? Sed nec potest fieri. Nemo enim in similitudinem fit alicuius, nisi alius sit antequam fit in similitudinem cuius vult. Per causam enim similis factus est, non per substantiam. Et quis est qui se exinanivit homo? &c. Exinanitio Christi opponitur exaltationi, sicut descensus è cælo ascensionem in cælos: oportet ergo hoc qui descendit cælo ante in cælo fuisse, quicquid tandem cæli nomine intelligamus: nam etiam Ioannis 6. Dominus ait, Quid, si videritis Filium hominis eo ascendentem vbi prius erat? Et qui exinanitus est, prius eam gloriam habuit quam per exinanitionem ad tempus quasi

ASSER. ORTHOD. DOCT.

exiit & deposuit, ad quam tamen rursus ex-
 altatus est, ut acciperet nomen Dei: hoc au-
 tem de humana natura sola & in se subsisten-
 te dici non potest. Quapropter interpretatio
 Aduersarij qui descensum è cælo humanæ
 tantum naturæ seu mero homini tribuit, &
 nihil aliud quàm eius humiliationem esse vult,
 nequaquam cum Paulina sententia congruit.
 Neque sibi ipsi satis consentanea est, nam si-
 cut ascensus & descensus inter se opponun-
 tur, ita cæli nomen utrobique eandem
 significationem habere debet, etiamsi per tropum
 ut Aduersarius contendit id explicare
 velint. Si igitur ascensus in cælum est à
 Deo sublimari omniq̃ beatitudine locuple-
 tari: oportet descensum è cælo esse deiectionem
 atque expoliationem omnis beatitudi-
 nis: quomodo hoc pie tribuatur Christo ipse
 viderit, quomodo item hominibus non renatis,
 qui cum non habuerint beatitudinem,
 nec in cælo fuerint, quomodo ex eo descen-
 disse dicendi sunt? Veruntamen argumen-
 tum nostrum non in antithesi descensus & ascen-
 sus positum fuit, sed in eo quod Filius hominis
 loquens in terra cum Nicodemo simul etiam
 » erat in cælo. Respondet in cælo esse, idem esse
 » atque vitam cælestem in terris viuere: antea
 » descendere è cælo idem illi fuit atq; vitam cæ-
 lestem

lestem in terris viuere: quæ uero hæc ratio est, cum diuersa sint in cœlo esse, & descendisse è cœlo, ut eadem sit utriusque interpretatio? Paulus inquit scribit nos resurrexisse cū Christo, & cum ipso sedere in cœlestibus, hæc autem uerba eius per tropum intelligenda sunt, ergo etiam illa Christi ad Nicodemum. Egregiam uero consecutionem, ut quia semel nomen aliquod per tropum ponitur, necesse sit ubique id per tropum explicare. Neque tamen probat hoc loco Pauli, nomen cœlestium per tropum necessario accipiendum esse. Sedere nos fecit Deus seu collocavit in cœlis in Christo Iesu. Quæro an uiuificationem, resurrectionem, & collocationem in cœlis iam habeamus nec ne? non poterit dicere nos hæc in præsentia uita habere nisi tantum in spe: quod si de perfectione beatitudinis, quam post hanc uitam habituri sumus hæc recte intelligantur, non necesse est nobis tropum ullum uerbis Pauli assignere: nos enim ex scripturis didicimus & in articulis fidei confitemur, Christum seruatorem nostrum non tropice sed uere & reipsa corpore suo in cœlum ascendisse, & cœlo contineri usque ad id tempus quo inde rediturus est ad iudicandum uiuos & mortuos: illic nos iam sedemus, non ipsè substantialiter sed in Christo capite cuius membra sumus, illic col-

locandi quã nos quoque Christus definito tempore ad se assumpserit. Neque contraria sanctis tribuuntur cum dicuntur vna cum Christo collocati in cœlis in ipso Christo, & cum in corpore suo iisdem peregrinantur à Domino, & cruce premuntur: cum alterum potentia, alterum actu illis tribuatur, vt hæc Scholastico more distinguamus. Aut si hoc non satis facit, quæro an corpore dicas sedere in cœlestibus, hoc est corpora ipsorum iam frui promissa illa cœlesti beatitudine, libera à vitiositate peccati & omni corruptione? hoc si dicas, omnium piorum communis consensus, & quotidiana experientia te confutabit, itaque necesse est vt secundũ spiritum sedeant in cœlis. Quod vero premuntur cruce & peregrinantur à Domino, num id quoque spiritui tribues, & non potius carni? Num vero vna eademque natura est carnis & spiritus?

Christus omnia nouit, & tamen diem iudicij ignorauit.

Tertium exemplum contradicentium, quæ vni Christo in scripturis tribuuntur, illud fuit, Christo tribui omniscientiam, & tamen rursus Christum ipsum dixisse Filium hominis diem iudicij ignorare. Hæc autem veterum plerique ita explicarunt, quod Christus sit omniscius secundum diuinam naturam, sed ignoret quædam secundum humanam naturam. Noster vero Aduersarius contendit vniuersalẽ enun-
tiatione.

tiationem, Christum scire omnia, restringendam esse, hoc est, negat Christum esse omniscium: atq; hæc est gloria quã Christo tribuit, vt homo temerarius scientiæ illius limites ponere audeat quos non egrediatur. Ac videbitur forte alicui verisimile Apostolos quo tempore dixerunt Christo, Nunc scimus te scire omnia, nec opus est tibi vt te quis interroget: hæc non de absoluta omniscientia dixisse, sed futurorum maiorem præscientiam Christo quã vlli aliorum prophetarum tribuisse: neque cum his nunc contendemus, etsi non desunt quæ in contrariam partem obijci possunt: nam vt illi maxime tum ita de Christo senserint, accepto tamen spiritu sancto, plenam & solidam cognitionem Christi adepti non dubitant illi absolutam omniscientiam tribuere. Paulus nominat Christum sapientiam Dei, I. Cor. I. item in Christo ait omnes thesauros sapientiæ & cognitionis absconditos esse: nũ vero credendum est sapientiam Dei aliqua ignorare? aut quis dicet thesauris sapientiæ & cognitionis quicquã deesse? quasi vero aliqui horum euacuati sint? Dominus ipse in Apocalypsi 2. ca. se inquit illum esse qui scrutatur corda & renes, quo elogio prophetæ Dei omniscientiam prædicant. Christo soli tribuitur Dei cognitio, & patefactio, Deum nemo nouit vn-

quã, vnigenitus Filius qui in sinu Patris est e-
 narravit nobis: quomodo ergo Filiũ Dei quic-
 quam humanarum rerum lateret? Et cum tam
 multa prædixerit Christus de statu extremo-
 rum temporum, & signa quæ aduentum suum
 præcessura sunt, & ad ipsum extremi temporis
 articulũ pertingunt, tam diligenter indicarit,
 quomodo quæso illi adimetur in vniuersum
 cognitio diei illius? Si libebat Aduersario à ve-
 terum vsitata interpretatione recedere, pote-
 rat saltem cum quibusdam ita Christi verba in-
 terpretari, quod non quidem ignoraret diem
 iudicij, sed quod non nosse idem hic sit, nolle
 alios noscere nosse, aut testari sibi notum esse: si-
 cut Deus dicitur non nosse impios, & rursus
 pij dicuntur à Deo cogniti. Verum hic tantum
 Arianorum impietatem superat, vt non solum
 extremæ diei cognitionem Christo adimat, ve-
 rum etiã scientiæ illius terminos statuat. Hoc
 modo præclarissimi noui prophetæ scripturas
 conciliant, & nugas amputant, ita enim vo-
 cant sanam doctrinam de duabus naturis Chri-
 sti, qua seruatori suus honor & vera diuinita-
 tis gloria asseritur.

II. Argu-
 mentum.
 Christus est
 Dei & ho-
 minis Filius

Alterum argumentum nostrum tale fuit:
 Vnus idemq; Christus & Dei Filius & homi-
 nis Filius nominatur: est autem Filius homi-
 nis secundum carnem: hoc est humanæ natu-
 ræ ra-

ræ ratione, ergo Filius Dei est alio quam hu-
 manæ naturæ respectu. Nam vnus & eiusdem
 naturæ respectu nō potest Dei & hominis Fi-
 lius dici, nisi alterum figurate dicatur: sed Chri-
 stus vere & absq; tropo est & dicitur tam Dei
 quam hominis Filius, verus & naturalis, non
 adoptiuus aut nuncupatiuus: quare necesse
 est aliam in eo esse naturam præter humanam.
 Respondet Aduersarius, non esse alium Dei
 filium quam illum ipsum hominem Iesum ex
 Maria natum. Hoc autem ambigue dicitur,
 non minus quam si dicerem non alium esse
 Christum quam qui de cruce depositus à Iose-
 pho in sepulchro vsq; ad tertium diem iacuit:
 aut hunc esse verum Christum qui animam la-
 tronis secum crucifixus assumpsit eodem die in
 paradysum. Hæc enim si de tota hypostasi intel-
 ligantur, recte dicta sunt: sed si vel animam vel
 corpus Christi abnegare & ab eo separare ve-
 lim, quia nec anima in sepulchro iacuit, neque
 corpus eo die in paradiso fuit, merito explodari
 ab omnibus pijs. Similis est ratio huius propo-
 sitionis, nō agnoscimus alium Christum & Fi-
 lium Dei quàm Iesum conceptum ex spiritu
 sancto & natū ex Maria virgine: æternus enim
 Logos non est alius, sed is qui ab æterno fuit
 idem etiam assumpta humana natura secun-
 dum carnem ex Maria natus est: vnus enim

ASSER. ORTHOD. DOCT.

tantum Christus est, sed ex hac vnitatem personæ non licet inferre vnitatem naturæ. Paulus inquit se nihil nosse præter Iesum Christum eumq; crucifixum: Christus quem Simeon in vlnis tenuit, nondum crucifixus erat, & tamen idem non alius Christus fuit. Sic Ioannes inquit omnia condita esse per Logon, hic Logos non alius est à Iesu Christo Filio Mariæ, quamuis nondū ex Maria natus esset. Sed Logos hoc est Verbum & Filius Dei ab æterno Patre incomprehensibili modo ante omnia secula seu ab æterno ex sua substantia genitus, si enim materius esset naturæ vel substantiæ, vere Filius non esset, hoc inquam Verbum caro factum est, non suæ nature mutatione sed humanæ substantiæ assumptione, & natum est secundum carnem ex semine Dauidis. Atq; hæc non sunt aniles fabulæ, non Siculæ gerre, vt impuro ore hæc vocat Budnæus, qui tamen ita recitat ecclesiæ sententiam vt vel non intelligat, vel deprauet recte intellecta: quorum alterum est impudens stultitiæ non intellecta damnare: alterum summæ improbitatis consulto deprauare & in alienum sensum Aduersarij dicta detorquere. Quoniam vero doctrina hæc non tantum perpetuo & indubitato consensu orthodoxæ ecclesiæ, sed plurimis scripturarum testimonijs confirmatur, apparet manifeste

Aduer-

Aduersarium nostrum omnem pudorē exuif-
 se, qui tam confidenter affirmet ne vnicam qui-
 dam sententiam ex sacris literis à nobis profer-
 ri, de æterna generatione Filij Dei, qui Deo
 Patri æqualis & ex eius substantia genitus sit.
 Commemorarē hic testimonia scripturæ qui-
 bus doctrina orthodoxa confirmatur, sed quia
 & in alio opere hoc fecimus, & multi viri do-
 ctissimi & præcipue summus Theologus D.
 Hieronymus Zanchus idem argumentum co-
 piose tractauit, cuius libros se confutaturum
 noster Aduersarius iactat, huic labori parcere
 volui, & expectare vt prius promissa hæc no-
 ster ille Goliathus præstet, & si possit non tam
 Zanchi quàm piorum omnium argumenta ab
 illo explicata euertat. Cæterum suam opinio-
 nem, quòd Iesus merus homo Dei Filius sit,
 idque tantum humanæ naturæ ratione, pro-
 bat verbis Angeli Lucæ i. Spiritus sanctus su-
 perueniet supra te (ita enim Budæus inter-
 pretatur) & virtus Altissimi supra obumbrabit
 tibi: ideoq; quod nascetur ex te sanctum, voca-
 bitur Filius Dei. Atq; hinc concludit hominē
 ex Maria natū ideo tantū vocari Filium Dei,
 quia conceptus est ex Spiritu sancto. Sed huic
 argumento pro me respondeat Tertullianus,
 qui hæreticis idē obijcientibus in hunc modū
 respondit. Sed enim scriptura diuina hæretico-
 rum fraudes & furta facile cōuincit & detegit.

ASSER. ORTHOD. DOCT.

Si enim sic esset tantummodo, Spiritus veniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, propterea quòd nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei, fortasse alio esset nobis genere aduersus illos reluctandum, & alia nobis essent argumenta quærenda & arma sumenda, quibus illorum & insidias & præstigias vinceremus. Cum autem ipsa scriptura cœlesti abundans plenitudine, sese hæreticorum istorum calumnijs exuat, facile ipso quod scriptum est, nitimur, & errores istos sine vlla dubitatione superamus. Non enim dixit vt iam expressimus, Propterea quod ex te nascetur, sed adiecit coniunctionem. Ait enim, Propterea & quod ex te nascetur sanctum: vt illud ostenderet, non principaliter hoc sanctum quod ex illa nascitur, id est istam carnis corporisque substantiam, Filium Dei esse principaliter autem Filium Dei esse verbum Dei incarnatum per illum spiritum de quo Angelus refert. Spiritus veniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Hic est enim legitimus Dei Filius qui ex ipso Deo est, qui dum sanctum istud assumit, & sibi Filium hominis annectit, & illum ad se rapit atque transducit, connexionem suam & permissionem sociata præstat, & Filium illum Dei facit, quod ille naturaliter non fuit, &c. Neque

que tantum Tertullianus sed Epiphanius eodem modo coniunctionis singularem energiam in hoc loco obseruauit: Atque cum noster Aduersarius in his Angeli verbis præpositiones omnes tam diligenter in priore membro obseruarit & expresserit, cur in posteriore coniunctionem (*καὶ τὸ γεννηθῆναι*, id etiam quod nascetur) omisit: vix videtur hoc incuria quadam & non potius dolo malo factum esse. Non autem veterum hæc interpretatio vnus voculæ aut syllabæ significationi tantum innititur, sed multorum consentientium scripturarum testimonio confirmatur. Ioannes testatur Verbum quod erat Deus, & per quod omnia facta sunt, carnem factum esse. Item Filium Dei venisse in carne. In epistola ad Hebræos describitur Filius Dei per quem Deus mundum condidit, qui est splendor gloriæ & character personæ illius, & omnia sustinet verbo potente, hic inquam ad quem dictum est, Tu initio Domine fundasti terram & opera manuum tuarum sunt cæli, est ille Filius Dei qui purgationem peccatorum nostrorum per seipsum fecit, & ad dextram maiestatis sedit.

Porro quod nostrum argumentum attinet, respondet Aduersarius carnis nomen accipi quidem sæpe pro humana natura, sed cum dicitur secundem carnem, tum esse antithesim car-

nis ad spiritum, et ita non significari humanam naturam, sed idem esse atq; non secundum spiritum. Ludit autem denuo Sophistarum more *ὁμοιωματικῶς* vocum, neq; enim negamus carnem opponi spiritui, & antithesim esse inter has locutiones, secundum carnem & secundum spiritum: sed dicimus non ybique idem significari nomine spiritus. In epistola ad Galatas cap. 4. proponuntur duo filij Abrahami Ismael & Isaac, quorum Ismael ex ancilla secundum carnem natus est, Isaac vero ex libera secundum spiritum, siue per promissionem vt Paulus ipse interpretatur. Hic igitur significat naturam vim ordinariam, qua Ismael ex Agar quæ ad concipiendum per ætatem idonea & apta erat, natus est: Isaac vi promissionis, & singulari Dei beneficio ex Sara quæ iam effœta erat genitus fuit. Christum non potes dicere ordinaria vi naturæ ex virgine natum esse: neque secundum spiritum, hoc est, promissionem, ut occupari potest vnigenitus Dei Filius, cum Isaac, & Samson, & Samuel & Ioannes Baptista eodem modo possint dici filij Dei. Iudæi dicuntur cognati Pauli secundum carnem: secundum carnem autem non tantum negative explicandum est, non secundum spiritum: nam gentiles increduli quoque non erant cognati eius secundum spiritum, sed neque secundum

eundem carnem quoque: itaque hic significatur sanguinis coniunctio, cui opponitur coniunctio spiritualis, quæ communionem eiusdem fidei & spiritus constat. Si hanc antithesim ad Christum transferamus, & dicamus ex Dauid ortum secundum carnem, quod genus ducatur ex sanguine Dauidis, vere quidem hoc dicitur: sed cum dicat apostolus eum esse ex semine Dauidis, non opus erat addere secundum carnem si tantum humana in eo natura fuit: nam primum hoc per se manifestum erat, ex sanguine Dauidis genus ducere si ex semine eius ortus esset: deinde antithesis secundum spiritum non potest consistere, nam si spiritus nomine intelligimus coniunctionem spiritualem, & communionem spiritus & fidei, tunc secundum spiritum etiam Dauidis & Abrahami & aliorum creditur et non tantum Dei filius erit. Quod si usitam antithesim carnis & spiritus retineamus, secundum quam hortatur nos apostolus ut non secundum carnem sed secundum spiritum viuamus, & carnis nomine motus & affectus carnales intelligere voluerimus, videant Aduersarij quo modo salua pietate hæc Christo accommodent. Verum nisi prorsus obsecrati essent, non aliunde ipsis interpretatio querenda esset, cum Paulus seipsum satis perspicue interpretetur: Euangelium cuius

ASSER. ORTHOD. DOCT.

Ius se ministrum vocauerat, inquit prædicare
 Filium Dei factum ex semine Dauidis quoad
 carnem, & declaratum Filium Dei potenter
 quoad spiritum sanctificationis. Hic secundum
 carnem & secundum spiritum sanctificationis
 opponuntur: at secundum carnem non ita op-
 ponitur spiritui vt spiritus significet vel spiri-
 tum sanctum, tum enim non secundum spiri-
 tum sed per spiritum declaratus fuisset Filius
 Dei, neque spiritus hic significat partem homi-
 nis regeneratam et illustratam à spiritu sancto,
 nam in Christo etsi fuit caro quod substantiam
 spectat, non tamen in illo fuit pugna carnis &
 spiritus, sed caro eius fuit subiecta spiritui, & i-
 ta totus spiritualis, hoc est à carnalibus affecti-
 bus vitiosis liber fuit. Verum hæc quæ forte hic
 obscurius à Paulo indicantur, ab eodè clarius
 exponuntur nono ad Romanos, quid scilicet
 nomine spiritus intelligendum: quo loco cum
 dixisset Christum esse ex patribus Iudææ gen-
 tis quoad carnem, addit, hunc esse Deum bene-
 dictum. Et quum Paulus loquatur de Filio qui
 in Euangelio annunciatur, atque non tantum
 eius natiuitatem secundum carnem, passionem
 & mortem Euangelia describant, sed simul quo-
 que Filium Dei prædicent Deum, diuina ope-
 ra efficientem, & diuino cultu, fide, spe, inuoca-
 tione ardentem colendum, cur non hic quoque
 eius

eius deitatem nobis indicari credamus: cum hæc sit simplex interpretatio, & antithesim Pauli optime explicet, hunc Iesum qui secundum carnem, hoc est quoad humanam naturam, ex Patribus ortus est, eundem esse ab æterno Filium Dei, & Deum super omnia, secundum spiritum hoc est diuinam suam incomprehensibilem & spiritualement substantiam: Neque consequitur quod Aduersarius vult, vbi-
 cunque secundum carnem legitur, ibi opponendam esse diuinam naturam, & duas naturas his tribuendas qui aliquid secundum carnem esse dicuntur: vt cum domini, seruorum suorum domini secundum carnem nominantur, non est statuendum seruos duplicem habuisse naturam, & quædam diuinam alteram: cum enim vocabula sint homonyma, non possunt nec debent vbiq; eodem modo explicari. Et quid si seruis tribuamus duas substantias, corpus & animum, sic vt domini corpori imperent, in animum & conscientiam nullum ius habeant, nunquid hic peccamus? neque tamen de Christo ideo dicemus secundum corpus tantum è semine Dauidis, & secundum animum Filium Dei: nam tota hominis substantia à parentibus ortum habere dicitur, neque enim carnem animæ expertem generant: & si ideo diceretur Filius Dei quòd anima à Deo

ASSER. ORTHOD. DOCT.

creata sit, idem de omnibus hominibus dicen-
dum esset. Recte igitur secundum carnem & se-
cundum spiritum, de seruis respectu duarum
naturarum interpretari possumus: & hanc an-
titheism nihilominus in Christo aliter de dua-
bus naturis diuina & humana interpretamur.

Pergit deinde ludere ambiguis vocibus, &
affirmat vni naturæ duos patres posse tribui,
quia Abraham & Dauid sint patres Christi: v-
bi manifestum est *δυναμιμα* dici nomen patris,
& de eo qui aliquem genuit, & de maioribus
alicuius: qua ratione etiam plures matres ali-
cui attribui possunt, atque Eua nostrum om-
nium mater est. Addit si vni naturæ non pos-
sunt tribui duo patres, neque vni personæ pos-
se attribui duas naturas. Verum hanc consecu-
tionem non solum probauit, neque hæc paria of-
fense ostendit: Certum est animam humanam &
corpus, esse duas substantias vel naturas, quæ
tamen vnâ hominis personam constituunt.
Ad hæc cum dicimus vni naturæ non posse tri-
bui duos patres, non loquimur de maioribus
quasi non plures sint patres aut maiores: sed que-
ritur de disparatis naturis, vni scilicet naturæ
non posse tribui patres diuersarum naturarum,
vt Deus & homo sunt diuersæ naturæ, & ta-
men Christus tam Dei quam hominis filius di-
citur: hoc autem non potest de vna natura pro-
prie

prie accipi, patris enim est proprium sui similem substantiam generare: si igitur Christus est Dei Filius, habeat oportet in se Dei substantiam secundum quam eiusdem sit naturæ cum Deo Patre, alioqui non erit verus & proprius Dei Filius: & cum sit idem hominis filius, necesse est ut humanam quoque in se habeat substantiam, aliàs verus homo non esset. Quod vero hic subiicit Budæus, Christum inter homines non esse apatoram, ambigue ab eo dicitur, Filium Davidis & Abrahami agnoscimus: sed quod ad dit Christum citra viri congressum, non tamen citra virile semen conceptum, numeramus inter alias blasphemias, & impias questiones Seruæti discipulorum, quales quotidie multas magno bonorum mœrere & dolore expuunt. Neque continuo Martionitæ sunt qui hoc negant: manet enim nobis salua in Christo humanæ naturæ substantia, etiam si cum scripturis & patribus ex matris substantia absque virili semine ortum credamus. Quod si forte vult ortum ex virili semine, vel quia mater ex virili semine orta est: vel quia ex matris substantia sanctissimo foetui materia & forma quæ virilis seminis vice fuerit, suppeditata est: certe si sic intelligat, ut non male sentiat, prophane tamen de tanta re loquitur, & necesse est multos absurdo loquendi genere offendi:

sunt autem absurdæ locutiones indicia animi prophani, & qui religionem nõ serio curet, sed monstrosis speculationibus alatur & deletetur.

III, Arg.
Christus est
Davidis Fi-
lius & eius-
dem Domi-
nus.

Tertium nostrorum argumentum, non nostrum sed ipsius Christi seruatoris est, quo falsam Iudeorum opinionẽ de Messia impugnat, & Christum quem illi tantum Davidis filium prædicabant, alterius etiam & præstantioris naturæ esse quàm Dauidem. ex eo probat quòd Dauid eum Dominum suum vocat. Primum autem tenendum est quæ fuerit Iudeorum opinio de Messia: hi igitur hominem tantum esse credebant, ex genere Dauidis oriundum, quemadmodum et nostri Aduersarij, hunc præ alijs credebant ornatum plurimis & amplissimis donis diuini spiritus, & potestate miraculorum, itaque de seruatore dicebant, Nũ Christus si uenerit, plura signa edet quam hic? Ioan. 7. agnoscebant etiam eum Regem & quidem æternum. Ioan. 12. Sed non agnoscebant Christum diuina natura præditum, atque ita uere & proprie Dei filium Deoq; patri æqualem esse, ideoq; etiam Iesum, quòd Patrem suum dixisset Deum patrem se faciens Deo, trucidare conabantur. Et si autem Christus quam diu in terris uixit in carne, diuinam suam maiestatem non palam & publice prædicauit, & cum
maiestate

maiestatis suæ gustum quendam discipulis in monte præbuisse, voluit id taceri ab eis vsque ad tempus resurrectionis suæ à mortuis, tamē vt miraculis potentiam suam testatus est, ita etiam sermonibus falsas de se opiniones coarquit, & hoc argumento quod adduximus diuinitatem suam contra Scribarum & Phariseorum errorem asserit. Argumentum autē Christi bifariam à nobis explicatur. Nam cum dicitur Dominus Dauidis, vel ad Dauidem refertur, quòd Dauid quum hæc de Christo scriberet, eum vere suum Dominum agnosceret: nō potuit autem Dominus eius esse si tantum merus homo futurus erat, nam tum non dum existens Dauidi non poterat dominari. Atq; cum simpliciter Dauid Christum suum Dominum nominet, & canticum hoc ecclesiæ tradiderit quo Christum celebraret, si ipsius Dauidis & ecclesiæ veteris testamenti Christus Dominus fuit, non male ex natura Relatorum, quæ ῥήτορ & λόγος simul sunt, colligitur Christum tum existisse: & quia secundum humanam naturam non existebat re ipsa & personaliter, oportet præter humanam aliam quoque in eo fuisse naturam humanam antiquiorē. Neque tollitur regula ista relatorum, quia posteri omnes filij dicuntur, cum ita dicantur ἀμύνόμενος: item quia nō nunquam nascuntur filij posthumi, nam hi a-

ASSER. ORTHOD. DOCT.

liquando simul cum patribus extiterunt quā-
 vis nondum in lucem editi : ac manent nomi-
 na relata in vsu vulgi quamuis ipsa relatio mor-
 te sublata fuerit. Sic mutua est relatio inter ma-
 ritum & vxorem, attamen vinculum hoc mor-
 te soluitur, nihilominus tamen nomen manet,
 vt Bethsaba Vriæ vxor dicitur, etiā postquam
 Dauidi coniuncta Solomonem peperit, non
 quia tum Vriæ esset, sed quia aliquando fuerat.
 Adhæc non necessario consequitur Dauidem
 de re futura loquutum, quia dicitur in spiritu
 eum Dominum suum vocasse: neque enim po-
 terat hæc humana ratione agnoscere: ipse enim
 Filius Dei, seu Deus Verbum nondum erat in
 carne manifestatus, & postquam manifestatus
 fuit in carne, non tamen humana ratione agni-
 tus fuit ab apostolis sed patefactione diuina, i-
 mo quamuis præsens inter illos esset, nihilomi-
 nus eum non videbant & prædicabant Mes-
 sias nisi in spiritu: vt & de Petri confessione
 Dominus testatur: & alibi multis in locis aper-
 te traditur, præsertim vbi Christus docet ean-
 dem esse sui & patris agnitionem, ita vt qui se
 videat, Patrē videat. Quare Dauid vidit Filiū
 Dei in spiritu, & de eo hæc scripsit in spiritu,
 non tamen inde conficitur Filium Dei nō ex-
 titisse in rerum natura. Verum vt hæc maxime
 dicta sint non de præsentī Domino sed de futu-
 ro,

ro, de Messia siue Filio Dei in carne manifesta-
 to, nihilominus constat argumentum nostrū:
 argumentatur autem Dominus ab absurdo,
 nempe absurdum esse, vt idem sit Dauidis fi-
 lius et Dominus: hoc autem nō est absurdum
 simpliciter, si quis natura Filius, potentia &
 honore superet patrem & illius dominus sit:
 nam hoc modō Iosephus Iacobi filius patris &
 fratrum suorum dominus factus est sicuti per
 somnium illi diuinitus demonstratum fuerat.
 Quare si tantum donorum excellentia Mes-
 sias debuisset Dauidem præcellere, ac non etiā
 idem natura Filius & natura quoq; Dominus
 esset, infirmū omnino fuisset argumentū Ser-
 uatoris nostri, & facile illi potuissent Iudæi re-
 spondere, etiam si Filius esset Dauidis nihilo-
 minus tamē dominum dici, quia diuinitus po-
 testate excellenti donatus sit: Iudæi vt Euan-
 gelista scribit, non potuerunt ei respondere
 quicquam. Postremo dominiū hoc quo Mes-
 sias Dauidis dominus dicitur, nō tantum re-
 spicit ipsius personam, sed totam ecclesiam in
 qua Dauid tum principē locum tenebat, et erat
 caput populi Dei, atq; ideo Dauid Psalmū hūc
 populo canēdū dedit, quo regnū Christi descri-
 bitur, quare Dauidis etiā dominus ideo dicitur,
 quia summū caput est ecclesie, sumus & vnica
 rex fideliū, cui data est oīs potestas in cælo &

ASSER. ORTHOD. DOCT.

in terra, coram quo flectatur omne genu cœlestium, terrestrium, & subterraneorum. Existimant quidem Aduersarij hæc conuenire posse Christo quamuis sit merus homo, sed contrarium docent sacræ literæ, quæ docent Deo flectendum omne genu, hunc solum adorandū, atque eum suam gloriam non daturum alteri: itaq; nisi Christus sit Deus manifestatus in carne & nō tantum homo merus, adorare ipsum & spem ac fiduciam nostram in eo collocare non possumus.

III. Argumentum.
Christus fuit in forma Dei, & etiā in forma serui.

Quartum argumentum desumptum ex 2. cap. ad Philipenses hoc modo eludit Aduersarius. Formam Dei significare exemplū & specimen, atq; referri ad illud tempus quo miracula edebat, formam autem serui significare speciem hominis nocentis: hanc interpretationē confirmat primum Ambrosij auctoritate: secundo angeli testimonio qui prædixerit Christum à natiuitate magnum fore non contemptibilem & in forma serui: Tertio poni à Paulo participium ὑπέσταν, quo ostenditur Christum eo tempore quo erat Magnus siue in forma Dei, sese demisisse. Cum enim imperaret ventis, morbis, dæmōnibus, vbi capiendus & vincendus erat, tota illa forma Dei se exinaniuit, ac se ita tractandum permisit, quasi nil potestate cæteris præstaret. Postremo Patrum auctoritatem

ritatem partim reijcit, partim nobis assentiri
 negat. Ad singula breuiter respondebo. Ac ab
 initio quando suam interpretationem auctori-
 tate Ambrosij tuetur, cum nusquam alibi vete-
 res citet, ostendit se veterū testimonijs & con-
 sensu destitui, qui enim tam studiose vnus te-
 stimonium annotat, quod tamen falsæ eius o-
 pinioni non suffragatur, is proculdubio si plu-
 ra potuisset proferre, non præterijisset illa silen-
 tio. Poteramus autem Ambrosio aliorum Pa-
 trum auctoritatem opponere, sed id non neces-
 se est, quoniã Ambrosius ipse se satis explicat,
 & impiam sententiam eorum qui Christum
 natura Deum esse negant confutat. Ac nō tan-
 tum in summa doctrinæ, sed etiam in præsen-
 tis loci interpretatione, Ambrosius nobiscum
 consentit. In epistola enim ad Irenæum quæ est
 47. libri 11. sic scribit: Quid est in forma Dei,
 nisi in plenitudine diuinitatis, in illa perfectio-
 nis diuinæ expressione? Ergo cum esset in ple-
 nitudine diuinitatis exinaniuit se, & accepit
 plenitudinem naturæ & perfectionis humanæ.
 Et paulo post. Iterum ergo interrogo, quid est
 in forma Dei? in natura Dei. Sunt enim ait
 Apostolus qui non sunt natura Dei. Quæro
 quid sit formam serui accipiens? Sine dubio
 perfectionem naturæ & conditionis vt dixi
 humanæ, vt esset in hominum similitudine. At

aliter videtur scribere in Cōmentarijs in epistolam ad Philippenses: ibi enim scribit: Dei Filius homo natus sic in forma Dei erat, quia cū homo videretur, opera Dei faciebat, vt in gestis rebus appareret Deus esse, qui homo tantum putabatur. Opera enim formam significabant, vt quia opera eius non vtiq̄ue hominis opera sunt, hic qui in opere vel forma Dei erat, Deus intelligeretur. Forma enim Dei quid est, nisi exemplū quo Deus apparet dum mortuos excitat, surdis reddit auditum, leprosos mundat, & alia? Ambrosius hæc de Christo homine siue Deo manifestato in carne interpretatur, ac inquit hominem Christum in forma Dei fuisse, hoc est operibus declarasse se esse Deum. Verum nequaquam propterea sentit Ambrosius Christum nō etiam natura Deum sed tantum merum hominem fuisse, nam ibidem ita scribit. Quomodo autem homini similis factus dicitur, si homo tantum erat? & qua ratione habitu repertus vt homo est, si non esset & Deus. Item, Christus semper in forma Dei erat, quia imago est inuisibilis Dei. Forma enim Dei nihil differt à Deo. Ideo enim forma & imago Dei appellatus est, vt intelligeretur non ipse Pater esse Deus, sed hoc esse quod Deus est. Adhæc idem Ambrosius in explicatione sequentium verborū, quod scilicet Christo da-

sto datum sit nomen super omne nomen, aperte Aduersariorum falsam & impiam opinionem confutat, ac docet nomen hoc quod est Dei nomē, Christo attributum, non nuncupatione tantum sed natura, si enim homo tantum esset Christus & non etiam natura Deus, sed tantum adoptione, tum non esse illum in gloria Patris, neq; illi flectendum omne genu: adhæc si homo tantum fuisset, male argumentari Paulum, neq; enim quicquam magnum præstitisse si homo Deo obediens fuit, & se illi parem non facit, & si homo tantum hominibus similis factus est: imo si merus homo fuisset, non potuisse ipsum se exinanire: quod si homo fuit in forma Dei, & hoc naturæ humanæ attribuendum est, tum sequi eum ante passionem exaltatum atq; perfectum esse quoad hominē, cuius tamen contrarium Paulus docet. Hæc atque plura in hæc sententiam scribit Ambrosius, quibus error Aduersariorum confutatur. Objicit nobis Aduersarius ab Angelo dictum, Christum magnū fore mox à natiuitate, non autē contemptibile: quod tamē dicendū foret, si cōtempribilis forma serui esset ipsa humana natura. Sed verbis Angeli Budneus suo arbitrato multa affingit, neq; enim tēpus definit quo sit magnus futurus, neq; verbo negat eum à natiuitate contemptū fore. Hic erit magnus inquit, & Filius Altissimi vocabitur: & dabit illi do-

minus Deus solium Dauid patris ipsius, regna-
 bitq; super domum Iacob in æternum, & re-
 gni eius non erit finis. Duo tribuuntur Chri-
 sto, quòd sit Filius Dei, quod Christo homini
 quoque ab ipsa conceptione & natiuitate qua-
 drat: deinde quòd supra solium Dauid sessu-
 rus & in æternum regnaturus sit: quæro à Bu-
 dnæo an Christus homo quem merù hominè
 facit, ante mortem & resurrectionem regnarit
 super Israelem, & in solio regio sederit? hoc si
 dicat, scripturis repagnat, et symbolo fidei, quo
 traditur Christum post resurrectionem à mor-
 tuis & ascensionem in cœlos consedisse ad de-
 xtrat Patris: hæc autem est sessio Christi in
 throno regio. Quòd si Christus sese tum demù
 exinaniuit & formam serui assumpsit, quando
 se capiendum & vincendum præbuit, & mor-
 tem passus est, quid sentiendum est de infirmi-
 tatibus quas ipsa natiuitate in car aliorum
 hominum sustinuit? Nascitur in stabulo, po-
 stea fugit in Ægyptum, Filius Fabri vulgo ha-
 betur & per contemptum ita nominatur, pau-
 per est nostri causa factus, 2. Cor. 8. adeo quidè
 vt ipse de se dixerit, vulpes foueas habent, vo-
 lucres cœli nido. Filius hominis non habet
 vbi reclinet caput: frigus, calorem, famem, si-
 tim, lassitudinem perpassus est: affectus quoq;
 humanos quibus obnoxia est humana natura
 propter

propter infirmitatem suam, vt sunt metus, tristitia, horror mortis, sensit, & in his quoque nobis similis factus est, absq; tamē peccatō. Heb. 4. Quōd si dicatur humanam naturam nihilominus fuisse in forma Dei propter miracula quæ Christus fecerit, facile regeri potest, illo tempore quo vincendum se prebuit, vnde illi assumptionem formæ serui inchoant, miracula à Christo edita, nā eos qui ad se capiendum veniebant, in terram supinos prostrauit, Malchi auriculam à Petro abscissam restituit, Petrum ad veram pœnitentiam ipsum solum respiciens perduxit, Latronem paradiso donauit, inusitata solis ecclipsi testatus est verum solem iustitiæ cruci affixum esse, velum templi scidit, petras vi sua rupit, & mortuos ad vitā è sepulchris reduxit. Quare miracula nō sunt ipsa Dei forma de qua Paulus loquitur, manetq; firma vetus interpretatio huius loci, formam hominis humanam & formam Dei diuinam naturam significare: nam quod ex participio *ἠνῆκεν* argutatur, friuolum est, & magis nostram quàm illius sententiam confirmat. Filius enim Dei erat in forma Dei, idq; ab æterno, postea vero formam serui assumpsit, non abiecta forma Dei sed velata indumento carnis. Ac si Filius Dei homo natus esset, suum ex virgine initium haberet, tumq; potius dicendum

ASSER. ORTHOD. DOCT.

esset ipsum in forma Dei factum. Neque nos dicimus antea fuisse magnū, & postea paruum factum, sed cum esset magnus siue cum esset in forma Dei, se exinaniuit & formam serui induit, atque exinanitio siue humiliatio, non modo non requirit vt medium tempus ponatur inter formam Dei, & hominis formam, sed illa forma Dei, gloria & maiestas in Filio Dei incarnato reuera quidem ab ipsa incarnatione inerat, sed carnis humilitate quasi velo quodam tecta non semper fuit conspicua: quamuis enim miraculis & virtutibus semper se Filium Dei comprobarit, tamen nihilominus externo aspectu abiectus & contemptus fuit, sic vt ipsa etiam miracula Pharisæi ad calumniam ipsius raperent: & qui præclarius de illo sentiebant, tantū prophetam aut sanctum aliquem hominem esse arbitrabantur, cum viderent ipsum nobis per omnia similem.

Venio nunc ad Patrum testimonia quæ primū in genere rejicit, quòd in multis errarint, præsertim in locis de Deo & Christo. sed cum nondum erroris ipsos conuicerit, neq; ipse neque Seruetus & qui ex schola eius prodierunt, non patiemur tantæ contumeliæ notam tam facile illis iniuri: cum nobis constet eorum doctrinam cum sacris literis et inter se quoq; consentaneam esse. Postea ex Patribus vnum tantum

tum Chrysoftomum nobis relinquit, qui sententiam nostram defendat, cui tamé falso commentaria illa inscripta esse Erasmus testetur. Possem hic pluribus testimonijs ostendere nostram interpretationem confirmari ab Hilario Augustino, Hieronymo, Nazianzeno, Basilio, Niseno, Cyrillo, Theodoreto, & alijs quam plurimis, qui etsi non omnes ex professo hunc locum interpretantur, tamé eum citant, & hoc vtuntur vt Christum natura Deum & natura quoque hominem esse ostendant, sed quia hæc & pijs nota sunt, & frustra Aduersarijs obijciuntur, qui hos omnes Antichristianos esse aiunt, contemnunt & damnant, ideo libens illa omitto, vñ. *Quoniam tantum locum Tertulliani vetustissimi scriptoris adnotabo, vt appareat quod nã iudicium de huius loci sensu fuerit in veteri ecclesia proximo seculo post Apostolorum ætatem. Quamuis enim Tertullianus in quibusdam hæreseos damnetur, nemo tamen pius in hoc dogmate vnquam ipsum reprehendit. Verba Tertulliani hæc sunt, Cur autem licet ad aliam parté disputandi festinare videamur, illum prætereamus apud Apostolum locum, Qui cum in forma &c. Qui cum in forma Dei esset, inquit. Sin homo tantummodo Christus, in imagine Dei non in forma Dei relatus fuisset, hominem enim scimus ad imaginem non*

ASSER. ORTHOD. DOCT.

ad formam Dei factum. Quis ergo est iste qui in forma Dei, vt diximus factus est? angelus? sed nec in angelis formam Dei legimus, nisi quoniam hic precipuus atque generosus præ omnibus Dei Filius Verbum Dei, imitator omnium paternorum operum, dum & ipse operatur sicut & pater eius, forma vt expressimus est Dei patris. Et merito in forma pronunciatuſ est Dei, dum & ipse super omnia, & omnis creaturæ diuinam obtinens potestatem, & Deus est exemplo patris: hoc ipsum tamen à patre proprio consecutus, vt omnium & Deus esset, & Dominus esset, & Deus ad formam Dei patris, e ipso genitus atque prolatus. Ac mox formam serui suscipere, interpretatur hominem fieri, & substantiam carnis & corporis nascendo suscipere, & exinanire, humanæ conditionis fragilitatem suscipere, ac subiicit: Quoniam si homo tantummodo natus fuisset, per hoc exinanitus non esset, homo enim nascens augetur non exinanitur. Nam dum incipit esse quod dum non esset habere non potuit, vt diximus non exinanitur sed potius augetur atque ditatur. At si Christus exinanitur in eo quod nascitur formam serui accipiendo, quomodo homo tantummodo est, de quo verius dictum fuisset, locupletatum illum esse tunc cum nascetur, non exinanitum, nisi quoniam auctori-

tas diuini verbi ad suscipiendum hominem in
 terim conuiescens, nec se suis viribus exer-
 cens, deicit se ad tempus atque deponit, dum
 hominem fert quem suscepit. Postremo ita cō-
 cludit: Ex quo & dum in forma Dei esse Chri-
 stus dicitur, & dum in natiuitatem secundum
 carnem, se exinanisse monstratur, & dum id ac-
 cepisse nomen à Patre quod sit supra omne no-
 men exprimitur, & dum in nomine eius omne
 genu cœlestium, terrestrium & infernorum se
 flectere & curuare monstratur, & hoc ipsum in
 gloriam Dei patris succurrere asseritur, conse-
 quenter non ex illo tantum homo est, quia obe-
 diens Patri factus est vsq; ad mortem, mortem
 autem crucis, sed ex his etiam rebus superiori-
 būs diuinitatem Christi sonantibus, Dominus
 Christus Iesus & Deus, quod heretici nolunt,
 esse monstratur. Idē auctor lib. 5. aduersus Mar-
 tionem, qui Christum verum hominem nega-
 bat, quia Paulus scribit in forma, seu ut ipse in-
 terpretatur in effigie serui constitutum, & in si-
 militudine hominis, ipse contra probat verum
 hominem, quia in effigie Dei constitutus sit ve-
 re filius Dei Patris, & Deus inuentus per vir-
 tutem. Atque hæc quidem interpretatio non
 tantum magno consensu vetustatis confirma-
 tur, sed scripturæ consentanea natiuam & pro-
 priam verborum Pauli sententiam retinet, &

ASSER. ORTHOD. DOCT.

argumento quo vitur accommoda est: qui ve-
ro hæc de mero homine interpretantur, verbis
Pauli vim inferant & à nativo atque alieno sen-
su ea detorqueant necesse est. Cum enim for-
mam Dei & æqualem esse Deo Paulus coniu-
gat, illi formam Dei ad miraculorum effectio-
nem referentes, non aliam in Christo quàm in
omnibus sanctis formam Dei constituunt, quos
tamen constat Deo non esse æquales: ac si ho-
mo merus est in forma Dei, oportet Deum ho-
minis meri formam habere, sunt enim formæ
seu effigies, & res effigiatæ seu quæ in forma
alterius sunt, inter se similes. Iam cum Paulus
Christum formam serui accepisse dicat & simi-
lem hominibus factum, illi pro homine substi-
tuunt hominem nocentem absque vlllo exem-
plo aut scripturæ auctoritate: nomen quidem
hominis aliquando imbecillitatem humanæ
naturæ significat, vt & mortalis nomen, & hoc
toti naturæ cõuenit, sed homo pro fonte & sce-
lerato nusquam ponitur.

V. Arg.
Deus mani-
festatus in
Græc. I

Quintum argumentum desumptum ex prio-
re epistola ad Timotheum tertio capite, quo-
niam confutare non poterat, in eo multum la-
borat, vt ostendat locum hunc corruptum esse
ab Homousianis, & nomen Dei in Græco ad-
ditum loco articuli, quod in Latinis non ha-
betur: Græce enim scribitur, Magnum sine
contro-

controuersia est pietatis mysterium: Deus conspicuus factus est in carne, &c. Latina vetus editio habet, Et manifeste magnum est pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne &c. Primum autem Erasmi testimonio & auctoritati nititur: sed eius non tam interpretatio nem quam deprauationem huius loci Theodorus Beza, acerrimi iudicij & singularis doctrinæ theologus, non arrosit, vt Budnæus ait, sed tam aperte & solide confutauit, vt ipse & alij huius generis mata ologi, nihil quod contra obijciant, ne confingere quidem possint. Ita que hoc tantū agit, vt nobis persuadeat Græca potius quàm Latina exemplaria vitia esse: Ac inquit omnes hæreticos Græcos fuisse, Romanos non nisi Nouatam edidisse. Primum non recte Græciæ Romam opponit, nisi Romæ nomine Occidentem & illas ecclesias intelligat quæ Romanam linguam in vfu habuerunt, Deinde falsum est quod asserit, & sese imperitum historiarum veteris ecclesiæ ostendit. Ante Nouatum namque suas hæreses Romæ sparserunt Valentinus, Cerdon, Martio, Tatianus: neque est quod dicas hos aliunde Romam venisse, nam etiã Nouatus ex Africa Romam venit: & post Nouatum Photinus, Pelagius, Heluidius, Priscillianus & alij suas hæreses Latinis literis diuulgarunt. Deinde in Græcia hæreses

ASSER. ORTHOD, DOCT.

suas sparserūt Arius, Eunomius, Macedonius, Eutyches, Nestorius. &c. qui aliquādo tam potentes fuerunt, vt Orthodoxi quos tu Homoufianos vocas, vix locum haberent: quare si Homoufiani voluerunt hunc locum corrumpere, cur non in Occidente & Latinis ecclesijs eum corruerunt, vbi maior ipsorū numerus, & maior quoque fuit potentia & auctoritas? Quam futile vero argumentum est, loca nonnulla ab hēreticis corrupta esse, ergo hunc quoque? Nam efficacius quā tu hinc concludere potero, Latinam potius versionem corruptam quā tu defendis. Si enim hic valet Cassianum illud. Cui bono, ea quā tu defendis lectio corrupta videbitur, quæ cum sit ambigua, & Photino cuius tu hēresim renouas, & Ario, & Nestorio & similibus detorta interpretatione inseruire poterat. Et quum hic Tertullianum adducis, quem te testem minime suspiciosum (suspectum te dicere velle arbitror) vocas, tamen eundē alibi penitus vt hēreticū reijcis. Miror autē te hic antopere p̄ferre Latina exemplaria Græcis, non tantum quia ratio repugnat, cum Græca sint antiquiora, & Latini sua à Græcis desumpserint. sed quod hic tecum ipse pugnas, tuus enim Paruta in aureolo vt tu vocas libello (quem alias viri boni ne plumbeum quidem, sed ex auripigmento quod perniciosissimum

mum venenum est, compositum iudicant) con-
 trarium sentit, & testimonium ex Ioannis pri-
 ma epistola 4. cap. rejicit, quia in Græcis exem-
 plaribus non habetur. Sed his hominibus
 modo Græcorum modo Latinorum, prout ip-
 sif commodum fuerit, potior est auctoritas.
 Attamen hætenus in Theologorum Scholis
 moris fuit, vt si de lectione loci alicuius contro-
 uersa esset, non temere cuius suo arbitrato du-
 bitare & codices veteres in dubium vocare li-
 ceret, sed in veteris testamenti libris ad He-
 bræos codices, in noui ad Græcos huiusmodi
 controuersia dijudicandæ remittebantur. Qui
 vero dicebant aliquid ab Hæreticis mutatum,
 locum notabant, authoré indicabant, causam
 exponebant. At vero nostri isti nuper è terra
 orti noui prophetæ, sacros codices deprauatos
 dicunt, non autem vllum testimonium profe-
 runt, quo id probent & eos qui semper ortho-
 doxi iudicati fuerunt, huius criminis accusant,
 quos nemo vnquam hoc nomine damnauit: &
 cum tam potentes olim fuerint Ariani, toties
 nostros accusarint, tam multa contra eos con-
 finxerint, cur nunquam eos ob hoc crimen ac-
 cusarunt? Cur Latini, qui maxime Consub-
 stantialitaté defenderunt, non mutarunt suos
 codices Græcorum exemplo? Cum tot fue-
 rint in Græcia Ariani, Eunomiani, Nestoriani,

ASSER. ORTHOD. DOCT.

qui factum est vt hæc lectio quæ magis quàm altera eorum opinioni repugnat, in omnibus codicibus obtinuerit? Mirum certe est omnes ad vnum codices tanto consensu deprauari potuisse. Imo mirum potius esset Aduersarios nostros audere sacros codices deprauatos dicere, nisi ita omnem pudorem dudum exuissent, & tam pertinaciter Christi honorem & gloriam oppugnare pergerent, vt iam non amplius mirum sit hæc ab ijs fieri, & horrendas blasphemias publice ab illis asseri. Volent fortasse idè nobis obijcere & dicere non minus mirum videri Latinos codices ita esse deprauatos? Verum neque illis initio concesserim in omnibus codicibus sic legi: deinde illam ipsam lectionem non simpliciter respuo, sed ipsorum prauam interpretationem. Nam si omisso Dei nomine articulum ad mysterium referamus, tamen mysterij nomine non prædicatio Euangelij significatur, vt Erasmus contendit, & à Beza grauitè & solide confutatur: nam vt alia omittamus, Euangelium non est conspicuum factum in carne, nam quod carnem ille interpretatur vniuersum mundum, admodum violentum est: deinde non est sursum receptum in gloriam, post resurrectionem videlicet Christi, sed magis propagatum per vniuersum orbem. Sed mysterium, vt etiam Ambrosius cen-

set,

set, Christus ipse *matthæi* dicitur. Natus enim homo (inquit) Filius Dei, qui in secreto erat apud Deum, opere & prædicatione declarauit se creaturæ: nempe vt ostenderet (vt paulo post subiicit) quod qui natus erat vt homo, non erat totus homo. Atq; cum hæc sit Ambrosij interpretatio, tam verum est quod Budæus scribit Ambrosium eodem modo cum ipsis interpretari hunc locum, quàm verum etiam est quod nostrę sententię & lectioni Græcorū codicū nullū aliū in tota scriptura locū suffragari ait. Baruchus propheta scribit: Hic est Deus noster, & nō æstimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnē viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est & cum hominibus conuersatus est. Etsi autem Baruchi liber inter Apocryphos numeratur, apparet tamen quæ fuerit pierū fides de hac re in veteri testamento, neque enim dicere poterit locum hunc ab Homousianis corruptū esse. Ioannes in Euangelij initio scribit, Verbum quod Deus erat carnem factum esse, & nos inquit vidimus gloriam eius vt vnigeniti à Patre. In epistola sua inquit, Filiū Dei Iesum Christum in carne venisse: Filium inquit Dei missum à Patre, de quo in Euangelio scripserat, ipsum à Patre exiuisse, & quem in fine epistolæ verū Deum & vitam

ASSER. ORTHOD. DOCT.

æternam esse testatur. In epistola ad Hebræos describitur nobis Filius Dei creator cœli & terræ, qui assumpserit semen Abrahæ, & carnis ac sanguinis particeps factus sit. Etsi autem hæc testimonia Aduersarius conuellere conatur, tamen esse mera sophismata quæ contra obijcit, iam ostendemus.

VI. Argu-
mentum.
Verbum
quod erat
Deus caro
factum est.

Etenim sextum nostrum est argumentū ex primo capite Euangelij Ioannis, id primum re præhendit hoc nomine, quòd non integrum locum adduxerimus, & hoc malitiose factum esse ait. Quasi vero non clare admonuerimus versus aliquot à nobis omissos esse: scilicet non versantur in omnium manibus noui testamen-
ti codices, ad quos recurrere licet: imo quotus quisq; est mediocriter in sacris literis exercita-
tus, cui non initium Euangelij Ioannis notissi-
mum sit, quod etiam multi è vulgo memoriæ
mandant? Iniquam legem ponit Aduersarius,
& quam si teneamus, plerosq; veterū doli mali
damnare oportet, qui sæpe ex eodem capite
duos plures uersus, aut duo testimonia pro-
ferunt, & aliquot intermedios versus omit-
tunt: imo hoc etiā à Paruta Aduersarij nostri
socio factum est in libello suo, vt ipse iudicat,
aureolo. Repræhendit deinde Grochouium
qui scripsit se eorum commenta non morari,
& eum inquit sibi contradicere, qui cum ante
scri-

scripserit se paratum suam opinionem abijcere, si illuminatus splendore veritatis meliora didicerit, nunc tamen dicat se eorum commenta nihil morari: at vere quidē hæc pugnarent, si ipsorum commenta vera essent, & splendore veritatis illuminata: sed cum sint humana commenta & nihil nisi meræ tenebræ, merito non tantum Grochouius sed omnes pij ea spernunt & non morantur. Neque propterea peccamus contra Apostolicam regulam iubentem omnia probare, Prophetias non aspernari, Spiritus non extinguere, sed probare an ex Deo sint: nam non est hæc mens Apostolorum vt quibusuis dogmatibus fidem habeamus, sed ex scripturis & regula fidei illa iudicemus: quod nos quidem diligenter fecimus: & quia videmus Aduersariorum doctrinam scripturas in alienum & peregrinum sensum detorquere, gloriam Christi impugnare, fidei nostræ regulam euertere, blasphemix & impietatis fructus proferre, ideo eam damnamus & reijcimus. Non possunt ferre Aduersarij si quis dicat se illorum commenta non morari, interim ipsi non morantur, imo damnant omnia veterum & recentiorum pijssimorum & doctissimorum hominum scripta, quæ cum ipsorum impietate non consentiunt. Vbi hic locum habet regula Apostolica: cur non hæc

ASSER. ORTHOD. DOCT.

examinant & probant: Hoc enim esset iustum examen, rationes quibus vtuntur examinare, testimonia quæ proferunt ponderare, & si alicubi ratio fallit, testimonium infirmum aut male ad præsentem locum detortum est, indicare: hoc autem non faciunt. Sed si quis asserat Christum esse verum Deum Patri æqualem & eiusdem cum ipso naturæ, & eundem quoque verum hominem nobis quoque equi- substantialem esse: mox vt Papanus & Antichristianus damnatur: quia iam ante sibi persuaserunt Christum merum tantum hominem esse: Cur ergo nobis non idem licet, nempe cum non falsa opinione conceperimus, sed ex scripturis didicerimus, vnum eundemque Dominum nostrum Iesum Christum esse verum Deum & Dei filium, ex æterno Patre genitum, & verum quoque hominem ex virgine natum, & hanc fidem semper tenuerit ecclesia Christi, ac Apostoli & post hos innumeri martyres non tantum doctrina & miraculis sed etiam sanguine suo eandem confirmarint, cur inquam non licebit nobis quoque eos qui contrarium sentiunt & docent, tanquam alienos ab ecclesia catholica & hostes gloriæ Christi damnare? Ac quale sit Aduersariorum examen & dijudicatio spirituum, ex his quæ hic ad Patrum testimonia respondet æstimari potest.

DE DVAB. NAT. CHRISTI. 40

test. Primum Ignatium reijcit, quòd eius epistolæ à Papanis corruptæ sint: in his enim alios ordines ministrorum ecclesiæ nominari, & officia diaconorum aliter describi quàm in Apòstolicis literis, & præterea fieri mentione quadragesimæ. Non hæc defendo, sed tamen qui volebat ex his ostendere epistolas à Papanis corruptas esse, debebat ostendere hæc tempore Ignatij non fuisse in vsu ecclesiæ, & diu post instituta, ita fidem mereretur eius accusatio. Quæ vt maxime vera sit, non tamen consequitur propterea in vniuersum eius epistolas reijciendas esse. Atq; vt de eo agamus de quo controuersia est, An Christus sit verus Deus & homo: an tantum merus homo: Ostendat nobis Aduersarius ecclesiam illius temporis credidisse in Christum merum hominem, & tum credemus Ignatio falsò attribui contrariam doctrinam: quòd si hoc non potest, & nos ex Iustino & Irenæo, Polycarpo, Tatiano, Tertulliano, Theophilo, Clemente Alexandrino, Athenagora, Gregorio Neocæsariense & alijs veteribus contrarium ostendimus, certe hinc manifestum fit hanc fuisse doctrinam ecclesiæ, & catholicum consensum: neque obstat quod Tatianus, & Tertullianus hæreseos damnantur: non enim propterea ab vlllo veterum damnati sunt, quòd non

recte de Christo seruatore docerent, sed propter alia dogmata. Ac vide quam egregius probator spirituum sit noster hic Budnæus. Citatur à nostris Tertullianus, & rationes eius aliquæ proferuntur, ostenditur quæ fuerit ecclesiæ doctrina illius ætate, remittuntur lectores ad illius scripta, in quibus adductis plurimis scripturarum testimonijs ostendit Christum non fuisse tantum hominem, sed etiam verum Deum eiusdem cum patre naturæ: ad nullum eius argumentum respondet Aduersarius, nõ ostendit eum abuti scripturis, sed simpliciter eum reijcit quia Montanista fuerit. Iubet ea examinare quæ omnium iudicio impia censentur, & ipse ea quæ communi consensu ecclesiæ semper & ab omnibus orthodoxa habita fuerunt reijcit, quia in alio dogmate auctor errauit. Interim cum docemus Ebionem, Paulum Samosatenum, Photinum hæreses damnatos, quòd Christum Deum hominẽ esse docerent, hic iudicium verustatis nullum pondus habet, & tales pro sanctis & legitimis doctoribus ab eo habentur: atq; vt alios non trutinatis eorũ argumentis damnant, sic hos causa non cognita absoluunt: tanquam ducuntur præiudicatis opinionibus: nõ possunt credere Deum ex sua substantia filium generare eiusdem secum naturæ & potentæ: non queunt credere eum
 qui

qui definito tempore ex Maria virgine natus est, illum esse Dei filium per quem ab initio mundus hic conditus fuit : itaque ne scripturis suam rationem subijcere cogantur, fingunt Christum merum hominem, qui Dei Filius dicatur, quòd caro eius Spiritus sancti operatione in vtero virginis formata sit : hunc autem Dei Filium, non esse verum & natura Deum, mundi huius architectum & opificem atque conseruatorem, sed nomina Dei, & creationis seu creaturæ, & mundi huius, ac rerum visibilibum & inuisibilibum, non esse accipienda in proprio simplici & natiuo sensu, sed in eo quo possint hæc attribui illi qui merus homo sit. Hoc est eorum examen, hæc probatio spirituum, sic ad scripturam dogmata exigunt, non vt ex scriptura iudicium petant, sed vt sensum suum scripturis inierant, & illas errori quo rescinati sunt violenter accommodent. Aiunt Patribus non esse credendum nisi cum diuina loquuntur eloquia, nos idem dicimus, & Patres ipsi scripta sua sacris literis subiecerunt, & ex illis voluerunt declarari : sed quod deinde sumunt, Patres in doctrina de Christo errare, & scripturis alienum sensum affingere, de eo est controuersia: temere enim hoc asserunt, leuiter probant, & potius asseratione vehementi quàm firma ratione id no-

ASSER. ORTHOD. DOCT.

bis persuadere conantur, id quod ex huius ar-
 gumenti tractatione manifestum est. Nam pri-
 mum omnes veterum interpretationes ridet,
 explodit, & damnat, non autem scripturis con-
 futat : deinde suam explicationem proponit,
 cuius hæc fundamenta iacit, Primum, nomen
 principij in plerisque locis noui Testamenti
 significare Euangelij exordium, quandoque
 addito Euangelij nomine, quandoque omis-
 so : quare hic quoque eodem modo hanc vo-
 cem accipiendam. Secundo, nomine Sermo-
 nis non significari æternum Dei Filium, sed
 Iesum Christum Filium ex muliere genitum,
 atq; hoc nomen illi tribui officij ratione. Po-
 stremo ex contextu ipso hanc sententiam pro-
 bare vult: nam exordium hoc Ioannis vice ar-
 gumenti ipsius Euangelij esse, vbi proponatur
 summam quæ Christi dignitatem & præ cæ-
 teris eminentiam, tum ipsum officiũ commen-
 dent, & quanta credentibus in eum obueniant
 ab ipso bona: indicato & hoc, maiorem partem
 tantum prophetam Dei quæ legatum cum ma-
 gno suo malo repudiare. Hoc fundamento ia-
 cto inde extruit præclaram illam paraphrasin
 verborum Ioannis: In principio Euangelij erat
 Sermo, ipse Iesus Christus diuinus interpres:
 hic soli Deo erat notus priusquam per miracu-
 la hominibus innotuisset: fuit autem nequa-
 quam

quam vulgaris doctor sed plane diuina virtus
 in ipso relucebat, in miraculis quæ faciebat,
 non tamen agnoscebatur pro tanto legato ab
 hominibus. Omnia vero quæcunque sunt in-
 stituta in ecclesia & quæ aguntur in ea, ab ip-
 so vel instituta sunt, vel ipsius nomine perficiuntur. Doctrina vero ipsius talis erat, vt ea suscepta vitam diuinam homines acquirere possent: atque hæc ex varijs errorum tenebris homines illuminabat, & inter Pharisæicas Sadducæorumque & eiusmodi falsariorum corruptelas splendorem suum exerebat: sed falsæ persuasiones & earum auctores doctrinam illam cœlestem complecti non valebant. Non dubito multis arridere hanc explanationem, qui rem non diligenter & exacte expendunt, nam vere dicitur de Christo eum diuinæ voluntatis interpretem esse, &c. sed interim quæ maiora sunt illi adimuntur & negantur, & genuinus sensus verborum Ioannis nequaquam hac paraphrasi exprimitur. Ac perinde atque si Dauidem commendare velim, & eum laudem à forma corporis & robore, & artis musicæ peritia: illa autem præstantiora ornamenta, quòd fuit vocatus ad regnum, & destinatus vt sit Pater Messie, quòd donatus spiritu Dei insignis vates fuit, & fide cæterisque virtutibus clarissimus fuit:

non tantum præmittam sed etiam negem, sane multa quidem vera de illo commemora- uero, non tamen eius præstantiam indicaue- ro, sed potius eum depressero, ea quæ illius pro- pria encomia sunt illi adimens. Ioannes initio Euangelij describit Christum, eiusque éminen- tiam & dignitatem non tantum officij sed per- sonæ quoque ratione ostendit. Sicuti etiam D. Paulus ab initio epistolæ ad Romanos Chri- sti personam describit, eum esse Filium Davi- dis secundum carnem, & Filium Dei declara- tum potenter secundum spiritum sanctifica- tionis. Et in fine Euangelij hanc summam suæ narrationis esse docet Ioannes, ut credamus Ie- sum esse Christum, Filium Dei, & credentes vi- tam habeamus. Quia vero cum Iudæorum tum hæreticorum multæ falsæ opiniones fue- runt de Christo, Ioannes describit quis & qua- lis sit Christus, atque ut Irenæus scribit lib. 3. ca. 11. Cerinthi errorem quem is disseminauerat, Ioannes annuntiatione Euangelij auferre & confutare voluit. Fuit autem hic Cerinthi er- ror, ut idem scribit lib. 1. cap. 25. Mundum non esse à primo Deo factum, sed ab alia quadam virtute longe inferiore. Iesum non esse ex vir- gine natum, sed Iosephi & Mariæ Filium fuisse similiter ut reliqui omnes homines: post ba- ptismum descendisse in eum Christum à su- premo

premo Deo, & tunc annuntiasse incognitū patrem & miracula fecisse, in fine autem auolasse Christum de Iesu, & Iesum passum esse & resurrexisse. Contra hunc Ioannes docet non alium esse Deum Patrem Christi, & rursus alium Deum fabricatorem mundi, neq; alium esse Iesum & alium Christum, sed vnum esse Deum omnipotentem qui omnia fecit per verbum suum: quod verbum in principio apud Deum existens caro factum est, & habitauit in nobis: & ipsum esse vnigenitum, incarnatum pro salute nostra Iesum Christum Dominū nostrum. Atque hunc esse scopum Ioannis Evangelistæ copiose exponitur ab Irenæo lib. 3. cap. II. & 18. Quare quod Aduersarius sumit Iesum Christum Mariæ Filium esse Sermonē seu Logon de quo Ioannes scribit, libenter admittimus, sed non sequitur, Iesus est homo: Ergo Sermo non est æternus Dei Filius, sed tantum merus homo, Iesus enim Christus Filius Dei qui est Sermo ille quem Ioannes describit, secundum carnem est natus ex semine Davidis, & factus ex muliere, sed idem est Deus super omnia benedictus, Sermo seu Verbū per quod omnia facta sunt Rom. 1. & 9 Ioan. 1. Ac in Apocalypsi is cui tribuitur hoc nomen Sermo Dei, nominatur etiam Rex Regum, & Dominus Dominantiū, qui Dei titulus est 1. Tim. 6.

ASSER. ORTHOD. DOCT.

Cum igitur Ioannes ait , In principio erat Sermo ille, quæro quod sit huius enūntiationis subiectum, & quod attributum? si verba Apostoli sequamur, λόγος est huius orationis subiectum, de quo dicitur quòd fuerit ab initio, quòd fuerit apud Deum, quòd fuerit Deus: at iuxta Aduersarij sententiam oratio fuerit defectiua, & subiectum eius non exprimitur, sed subintelligendum est, Iesus Christus Mariæ Filius ab initio Euangelij fuit Sermo: atque ita primo loco λόγος non erit subiectum, in reliquis duobus erit. Verum num existimabimus Euangelistam tam fuisse obliuiosum vt omitteret mentionem eius de quo scribebat? num vero alibi præsertim in exordio narrationis alicuius quisquam euangelistarum propositionem totius rei tractandæ absque suo subiecto enuntiauit? quid vero magnus & præclarus Christo tribuitur, si dicamus eum initio Euangelij fuisse Sermonem, legatum & interpretem Dei, & eximium prophetam? nam hoc vulgus quoque Iudæorum de Christo prædicabat. An non Apostolorum vnusquisque hoc modo sermo dici potuisset? & quidem si apud Deum esse, idem est ac soli Deo notum esse, an non hi quoque initio soli Deo noti fuerunt, cum vulgo haberentur catharmata mundi? Quòd si dicit Sermonem esse subiectum,
de quo

DE DVAB. NAT. CHRISTI. 44

de quo dicatur quòd in principio Euangelij fuit, magis etiam ridicula est enuntiatio, nam si Sermo est interpres & præco Euangelij & quidem primus, quis dubitat eum initio prædicationis Euangelicæ fuisse? Præterea cum λόγος non tantum Sermonem sed etiam rationem significet, male sic concludit, Filius Dei ante initium prædicationis Euangelij quod à Ioanne Baptista incœpit, nihil docuit aut dixit, ergo non potuit dici Sermo. Nam primum consecutio falsa est, potuit enim nihilominus esse & fuit Filius Dei, qui postea ex virgine natus est secundum carnem, λόγος æterni Patris non verbum tantum sed ratio, quare etiam sapientia Dei in sacris literis nominatur. Deinde falsum est quod sumit, Filium nihil ante docuisse aut fecisse: credo eos non agnoscere vllam aliam docendi rationem quàm externâ illam quæ ab homine verbis, quæ auribus nostris insonent fiat, atq; hac ratione Filius Dei non erit Sermo amplius, neq; enim oculis nostris nunc cernitur, & vox eius auribus nostris nō auditur: & tamē docet tū per ministros idoneos quos ipse excitat et donat ecclesie suæ, tum per spiritū suum sanctū quo illuminat corda electorū. Atq; hoc modo Sermo anti quitus etiā docuit. Spiritus enim Christi fuit in prophetis: & suo spiritu prædicauit ijs qui sunt

ASSER. ORTHOD. DOCT.

in carcere 1. Pet. 1. & 3. Et Deum nemo vnquã
 agnouit nisi Filio docente & patefaciente, Io-
 an. 1. Quòd si nomen Sermonis Christo homi-
 ni tantum tribueretur propter annuntiatione
 • Euangelij quam in carne sua peregit, cur Apo-
 stolus nunquã eum deinceps cum hoc mune-
 re fugeretur, Sermonem nominat, vbi maxime
 id oportebat fieri, si ea tantum ratione Sermo
 Dei fuit? Deinde cum Deus voluntatem suam
 • ab initio mundi ecclesiæ suæ patefecerit, quis
 fuit Sermo & interpret diuinæ voluntatis, si
 • vnicus hic Dei Sermo non extitit priusquã è
 virgine nasceretur? Quod autẽ obijcit, Si Chri-
 stus decuisset Patres, aut fuisset angelus qui
 Mosis et Patribus loquutus est, nõ desiderassent
 Patres videre aduentũ Christi, angelus enim il-
 le nõ fuit Aoratos: ad id respondeo nos perso-
 nã Christi ab angeli persona distinguere, fateri
 tamen cum Patribus Christũ etiã officij ratio-
 ne Angelũ & magni consilij Angelũ nomina-
 ri, & Patribus assumpra ad tempus aspectabili
 forma appauiſſe, vt ita futuræ incarnationi
 • quam præluderet vt Tertullianus censet. Ne-
 que propterea nulla fuit causa cur Patres desi-
 derarent videre aduentum Christi in carne: in
 his enim visionibus non ipsum Filium Dei vi-
 debant, sed formam tantum ad tempus assum-
 ptam, & sciebãt redemptionẽ humani generis
 perfici-

perficiendâ quando Filius Dei caro factus fuisset: hoc autem mysterium cum angelis ipsis admirandum sit, quid mirum est sanctos homines tanto desiderio exoptasse id videre? Nunc pij omnes spiritu & fide Christum cernunt in cœlis regnantem, nihilominus ardenti desiderio experunt videre ipsam venientem in gloria sua in nubibus cœli ad iudicandû orbê terrarum. Quod autem sermo hic de quo Ioannes loquitur ante quam nasceretur ex virgine, imo antequam mundus fieret, re ipsa fuerit, Ioannes satis aperte docet. Primum cum inquit Sermo erat in principio. Ait Aduersarius, Principij nomen absolute positû non de mundi principio sed de Euangelij principio intelligi, atque hoc affirmat sed non probat, nam argumentû quod profert ex Ioan. i. cap. est Petitio principij, locus hic similis est initio Euangelij Ioannis, & eodem modo veteres semper vtrunque locum intellexerunt & interpretati sunt. Neque sequitur quod Aduersarius objicit, Apostolos ab initio mundi fuisse, aut Sermonem ab initio mundi carnem & ossa habuisse, est paralogismus, Vidi eum qui ab initio fuit, ergo ipse quoque ab initio fui, Sermonem vitæ qui ab initio fuit, Apostoli postquam carnem assumpsit audiuerunt, viderunt, cõtractarunt. Hunc ipsum Sermonem quem Apostoli audiuerunt,

viderunt & manibus suis contrectarunt, vidit Paulus apostolus, neque tamen Paulus cum alijs Apostolis fuit, neque Christus tum passibilis & infirmus fuit cum Paulus eum vidit, qualis in terris cum Apostolis vixit: eundem etiam videbunt omnes homines venientem in nubibus caeli ad iudicandum orbem. Itaque nullum hic est absurdum, sed simplex interpretatio verborum Ioannis. Atque ubi nomen principij absolute ponitur, videtur potius absolute pro primo principio accipiendum, aut saltem pro ratione eorum quae adijciuntur explicandum. Budaeus principium hic contendit accipiendum de principio Euangelij, sed primum propositum & scopus Ioannis cogunt nos aliter accipere nomen principij: nam ut diximus, & Lreneus ac veteres omnes testantur, Ioanni propositum fuit confutare Cerinthi & aliorum heresim qui Iesum merum hominem docebant, & Christum fingebant alium a Iesu: docet igitur Sermonem Dei aeternum carnem factum esse, & hunc esse Iesum Christum in quem credentes vitam habeamus. Deinde quae attribuuntur Sermoni qui erat a principio, satis arguunt veram significationem principij, dicitur enim Sermo esse Deus, et conditor huius mundi. Et si autem miris modis se torquent Aduersarij vt haec loca eludant, tamen firmiora & apertiora

pertiora sunt quàm quæ eorum sophismatis e-
 uerti possint, nam quod ad prius, plurima sunt
 scripturæ testimonia quæ Christum Deum et
 Iehouam esse testantur, & illi quoque cultum
 & honorem Dei vendicant: multa etiam sunt
 quæ tribuunt Christo creationē mundi: et non
 tantum in genere omnia ab eo condita dicunt,
 sed nominatim mundum ab eo factum aiunt.
 Ioan. 1. Item terram ab ipso fundatam & cœlos
 esse opera manuum eius. Heb. 1. Omnia per eū
 condita quæ in cœlis & in terra sunt visibilia
 & inuisibilia. Coloss. 1. Vnum esse Deum à quo
 omnia, & vnum Dominum Iesum Christum
 per quem omnia. 1. Cor. 8. Quæ cum aperte in
 sacris literis tradantur, impudens est blasphem-
 ia, Christum seruatorem negare Deum &
 mundi huius creatorem, idque propterea quia
 Christus Iesus homo sit de Maria virgine geni-
 tus: quasi vero scriptura tantum humano mo-
 re nos de Christo sapere, sentire & loqui velit,
 & non etiam in hoc homine diuinam natu-
 ram agnoscere, cum tam aperte nomen & ope-
 ra & cultum Dei illi tribuat, adeo quidem vt
 plurimi hæreticorum humanæ naturæ verita-
 tem mox post Apostolorum tempora abnega-
 re cœperint, quòd illis non videretur verisimi-
 le esse, hunc verum esse hominem, quem scri-
 pturarum testimonijs & ipsis operibus consta

ASSER. ORTHOD. DOCT.

bat verum Deum esse. Nolo hic Aduersario-
 rum argutias illorum omnes excutere quibus
 fidei nostrę fundamentum euertere conantur,
 sunt hæc dudum refutata, tantũ nunc ad ob-
 iecta Budnæi leuia quidem illa & friuola re-
 spondere animus fuit, vt videat se immerito
 de impijs & ineptis suis commentis gloria-
 ri, quæ omnibus veterum interpretationi-
 bus vanus thraso audet anteponere. Quare nõ
 omittendum illud quoque est quod postremo
 loco obijcit: Si verba Ioannis de Sermone æ-
 terno interpretemur, totam narrationem con-
 fundi, & cœlestia atque visibilia commisceri,
 mox nim Ioannis Baptistæ mentionem fieri,
 cuius nulla mentio facienda fuerit, si Sermo di-
 catur in principio mundi fuisse: itaque nos cę-
 cos & stupidos vocat, qui Euangelistas arbitre-
 mur omnia comiscuisse & nullum seruare or-
 dinem. Ipse vero solus ita interpretatur Euan-
 gelistę verba vt omnia pulchro ordine, decen-
 ti modo, & consona analogia incedant. Egre-
 gius scilicet ordo, & optima analogia qua ge-
 nuinus sensus Euangelistæ peruertitur, & præ-
 clara Christi eminentia prædicatur, quod sit
 tantum homo nobis similis, instar aliorum pro-
 phetarum sermonis Dei interpretes: & fides no-
 stra mire scilicet confirmatur, cum docemur
 contra scripturarum doctrinam in hominem
 spem

De ordine
 narrationis
 Ioan. 1.

spem & fiduciam salutis nostræ reponere: nolo omnes blasphemias quæ hac interpretatione continentur oratione persequi, quando animus ad eorum mentionem horret. Quod autem ordinem ipsum attinet, is optimus atque decentissimus seruetur à spiritu Sancto, quem nos non turbamus nostra interpretatione sed oculis subijcimus. Agitur de Iesu Christo Filio Dei vnigenito, nato secundum carnem ex Maria virgine. Primum igitur docet Euangelista Logon siue sermonem esse æternum, & hunc apud Deum fuisse & Deum esse: hunc Logon esse creatorem omnium, & vitam quoq; in quo omnia viuunt, sicut alibi dicitur omnia sustinere verbo potente: eundem illuminare omnes homines vi & rationis intelligentia, quamuis ipsi lucem hanc non agnouerint neque Deum (vt Paulus ait) glorificarint, vani facti in cogitationibus suis. Hæc ubi in genere de Logo proposuisset: secundo loco exponit Iesum esse hunc Logon æternum, quod Cerinthus & hæretici negabant, idque probat testimonio Ioannis: Ioannes inquit, qui tantus fuit vt vulgo putaretur esse Christus, non fuit lux illa vera, sed missus à Deo venit in mundum vt testaretur de hac luce vera, quæ omnem hominem illuminat, de Sermonem inquam qui in mundo erat, nã per eum mundus factus est. Hic enim

sermo ad suos (Israeliticam gentem quam sibi peculiariter delegerat) venit, sed sui eum nō acceperunt & agnouerunt, præter paucos, quos vi sua regeneratos, filios Dei fecit. Ita autem venit hic Sermo, quod caro factus est, humanam naturam assumpsit & inter homines commoratus est, Deitatis suæ gloriam ut pote unigeniti egressi à Patre factis declarans: de hoc Ser-mone seu Logo Dei incarnato Ioannes testatus est, dicens, &c. Atq; hæc est simplex & propria sententia verborum Ioannis, atque optimus ordo in his seruatur, & ut ostendimus aliàs, hæc sententia cum alijs scripturæ locis cōsentit. Neque est absurdum, quod ab inuisibilibus & cœlestibus initium faciens Euangelista ad visibilia transit, nam hic est naturæ ordo ut à potioribus initium fiat: et recte ostendit Christum seruatorem nostrum & redemptorem, eundem quoque Deum & creatorem nostrum esse: hæretici enim alium creatorem fingebant à patre Christi, & Christum ab opere creationis remouebant: at vero pij doctores crediderunt & docuerunt, ab eodem genus humanum & ab initio conditum, & post lapsum reparatum esse, ut sæpe Irenæus testatur. Ac stulta est argumentatio nostrorum Adversariorum, Christo tribui opus regenerationis & nouam creaturam, ideo non illi tribuendam creationem

rerum

rerum ab initio mundi : cū potius contrarium conficiatur, cum enim vtrunq; eiusdem sit potentia, diuinæ scilicet (nam vt creare sic etiam redimere mundū creatæ & finitæ naturæ non competit) recte vtrunque vni Christo tribuitur: deinde quem magis conuenit restitutum esse præclari alicuius operis, quàm qui primus eius opifex fuit? Præterea si noua creatura & regeneratio opus est Christi, oportet vt aut à condito mundo fuerit & hæc in saluandis effecerit: aut dicendū esset nullos ante eius aduentum in carnem saluatos, si tum demum extitit & homines illuminare & regenerare cœpit: hoc autem sentire impium est, et sacris literis quæ veteribus fidem veram, quæ tamen non nisi nouæ creaturæ donum est, & salutem tribuunt, prorsus contrarium existit. Postremo sicut falsa est ratiocinatio, Deus est author nostræ redemptionis & vitæ æternæ, ergo nō est nostræ creationis: ita eodem paralogismo impie negatur Christum nostræ creationis auctorem esse, quia sit auctor nostræ redemptionis & regenerationis.

Venio nunc ad postremum argumentum, Testimonia inquam desumpta ex epistola ad Hebræos. Illorum authoritatem primum in genere eleuare conatur, dicens epistolam hanc authoritate carere. Verum non hic responsio-

*De testimo
nibus ex
epistola ad
Hebræos.*

ne opus esse arbitror, non tantum ob id quòd hæc argumenta quibus auctoritatem huius epistolæ quidam labefactare conati sunt, doctissimi viri dudum confutarunt, verùm etiã quia

- Aduersarius ipse sponte hoc loco cedit, & epistolam hanc Apostolicam esse agnoscit. Quare nobis illius tantum responsiones confutandæ sunt, quibus singula testimonia particulatim dilacerata vellicat. Negat ex eo quod Filius Dei dicatur character substantiæ Dei, duas in eo demonstrari figuras, quia Adam merus homo ante lapsum fuerit imago Dei. Respondeo ingens esse discrimen inter id quod homo imago Dei dicitur, & ea quæ hic Christo tribuuntur, quòd sit splendor gloriæ Patris, & expressa imago siue character substantiæ illius: *ἀκρίβοια* enim seu splendor simul cū sua luce existit, & eiusdem est cum ea naturæ, quare nisi improprie Apostolum hæc similitudine vsur dicamus, consequitur Christum eandem cum paterna gloria, hoc est, Deitate essentiam habere. Et nostri argumenti sententiã confirmant ea quæ subiunguntur, nempe quòd hic Dei Filius omnia sustinet verbo suo potente, & quòd supra omnes angelos eminet, adeo, vt filius & Deus appelletur. Item quod præcedit mundū per hunc conditum esse, hæc enim omnia non conueniunt nisi ei homini qui simul etiam est

Deus,

Character
substantiæ.

Deus, hoc tamen postremum à Paulo dici aduersarius negat, quoniã scriptum sit: Per quem Pet quem fecit secula fecit secula, quòd tantum obiter indicetur hæc tempora à Deo ipso ministerio sui nati facta esse. Verum sæculorum nomen cum pro præsen-
 ti tẽpore ponitur, id ipsum exprimitur in scripturis. Vocant enim præsens seculum, vel hoc seculum, & id futuro opponunt, sed in præsentis loco nomen sæculorũ in vniuersum accipitur: quare etiam si aduersarij pro sua pertinacia nolint concedere sæculorũ nomen accipiendum pro mundo siue rebus quæ seculo cõtinentur, quo sensu nomen hoc positũ est in 10. cap. eiusdẽ epistolę, tamẽ homini, qui nõ simul sit Deus tribui non potest effectio sæculorum præteritorum, præsentium & futurorum. Recte autem hoc loco nostros interpretari mundum per Filium Dei conditum esse, perspicuẽ verbis Pauli ostenditur, qui paulò post scribit de hoc filio Dei dictum esse, Tu in initio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Verũ vbi quid indefinitè aut in vniuersum Christo attribuitur, existimant sibi licere hæc quocunq; modo visum fuerit restringere. Itaq; secula hoc loco ad præsens tẽpus restringũt, & quod ibidẽ scribit Christũ omnia sustinere verbo potenti, ad ea contrahũt quę in ecclesia per ministeriũ verbi exequitur, ac aiũt hæc quę de

Christo in vniuersum dicuntur, de his tantum intelligenda esse quæ Christi personam & officium spectant, rectè hoc quidem dicentes: in eo autem aberrant quòd perperam de persona & officio Christi sentiunt, & quem scriptura nobis proponit Deum simul & hominè, humani generis creatorem & redemptorem, hunc illi hominè tantum faciunt, & scripturæ testimonia, quæ Deum & creatorem asserunt, figurata & impropria esse volunt, atque de humana tantum natura interpretantur, neque tamen proferre possunt vllum testimoniũ, quod contrarium de Christo asserat et non permittat hæc nos proprie intelligere. Itaque eorũ solutiones omnes vitio quod petitionè principij vocant, laborant, cū non aliã causam afferant qua probent mundũ nõ esse à Christo conditũ, aut seculũ per ipsum facta, vel omnia potèti eius verbo sustineri, quã quòd Christus homo tantũ natus sit, cui hæc opera nõ cõueniãt.

Assumpsit
semen Ab-
rahæ.

Quonia verò hoc quoque testimonio nostri frequenter vtuntur, Filium Dei assumpsisse semen Abrahæ, atque inde colligunt aliam esse naturam filij Dei assumptis, & aliam carnis assumptæ, ad id bifariam responderet: Primum assumere hic esse, in gratiam salutis recipere. Verum interpretatio hæc violenta est, primum quo ad verbi significationem, non enim verbum assumendi hoc sensu alibi accipitur, dein

de etiam quo ad scopum disputationis Paulinae, in qua hoc praecipue agitur, Filium Dei de
 buisse hominem fieri, nostris excepto peccato
 miseris obnoxium, fratrem nostrum, consimi
 liter ut nos, corporis & sanguinis participem.
 Secundò negat ex eo quod Filius Dei carnem
 assumpsit, consequi ipsum ante carnem fuisse,
 aut duplici natura constare. Nam esse eandem
 rationem huius locutionis cum proxima, qua
 dicuntur pueri sanguini & carni cōmunicare.
 Verùm primum inter ipsas locutiones discrimen
 est, aliud enim est alicuius rei participem
 esse, aliud aliquam rem ad se assumere: homo
 animæ & corporis particeps est, hoc est animo
 & corpore constat, at homo animam assumere
 non dicitur, Christus tamen animam suam
 posuit & rursus sumpsit eam, quod facere non
 potuisset merus homo existens. Assumendi verbum
 actionem significat, quare cū Filius Dei
 carnem assumpserit, necesse est ut ante assumptam
 carnem, hoc est antequam homo fieret,
 suam habuerit substantiam, siue quodammodo alioquin
 non potuisset quicquam agere. Deinde
 vis argumenti nostri non tantum in significatione
 vnius vocis assumendi posita est, sed ex tota serie
 disputationis Apostolicæ conficitur. Nam eum describit
 Filium Dei, per quem mundus sit conditus, quique longè

ASSER. ORTHOD. DOCT.

præstantior sit omnibus angelis, eundem tamen non assumpsisse angelos sed semen Abrahæ, & carnis ac sanguinis participem factum nobis per omnia similem excepto peccato. Quòd si Filius Dei tantum homo fuisset, quid opus erat probare eum assumptione humanæ nature nobis similem factum esse? Omnino igitur idem hic scribit Apostolus ad Hebræos, quod Ioannes alijs verbis exprimit, Verbum caro factum est. Et pia vetustas contra hæreticorum fraudem constanter semper retinuit hanc interpretationem Apostolicam, nempe quòd Filius Dei, *id est* ille qui Deus erat & erat apud Deum, per quem mundus hic conditus est, is factus est caro, non mutatione aliqua sui ipsius, ut quidam hæreticorum censuerunt, sed humanæ nature assumptione: filius enim Dei assumpsit semen Abrahæ, natus est ex semine Davidis secundum carnem, & factus ex muliere secundum carnem: hunc clarum & perspicuum sensum verborum Apostoli, cum alijs scripturis & analogia fidei consentiente nobis non patiamur eripi. Similiter etiam alterius loci ex eadem epistola verum & orthodoxum sensum contra Aduersarij Calumnias asserimus. Scribitur autem illic 9. Christum per spiritum æternum seipsum inculpatum obtulisse Deo. Hic interpretatur Christum obtulisse sese per spiritum sanctum, quòd eius virtute supplicium illud libenter su-

Obtulit se
per spiritum
æternum.

bierit, ac similem esse locutionem alteri 2. Timoth. 1. qua iubetur Timotheus custodire depositum per spiritum sanctum, qui habitat in fidelibus. Respondeo, etsi spiritus sanctus est & dicitur spiritus æternus, tamen hoc loco nomine æterni spiritus, non spiritum sanctum sed deitatem seruatoris nostri intelligendam esse. Agitur enim hoc loco de efficacia oblationis Christi ad expianda peccata nostra, ac sanguini Christi perfectam redemptionem & sanctificationem tribuit Apostolus, quia Christus per spiritum æternum obtulit se inculpatum Deo, & vt initio epistolæ scripsit, purgationem peccatorum nostrorum per seipsum fecit. Si igitur Christus per spiritum sanctum seipsum obtulit, tum nomine spiritus sancti vel virtus & efficacia spiritus intelligitur, vel ipsa hypostasi spiritus sancti, quam tamen Aduersarij non agnoscunt. Si igitur Christus seipsum obtulit per spiritum æternum, id est efficacia & virtute spiritus, qua supplicium libenter subiit, quæso quid maius ac præstantius Christo tribuitur, quam alijs sanctis, qui etiam ipsi diuini spiritus gratia omnia suppliciorum genera libenter sustinuerunt? Cur igitur sancti his suis oblationibus, si non alijs, saltem non sibiipsis purgationem peccatorum impetrarunt? Deinde si per spiritum sanctum, hoc est, per diuinam hypostasim spiritus sancti, ac

pontificis munere fungentem Christus obla-
 tus est, tum non ipse per seipsum purgationem
 peccatorum nostrorum fecit, cum alia sit Chri-
 sti, alia spiritus sancti persona: quare dicendū
 • fuisse Apostolo, spiritum sanctum purgationē
 peccatorum per Christum fecisse, & spiritum
 sanctum esse nostrum pontificem. Verum ali-
 ter nos de hoc sacrificio sentire, docent sacræ li-
 teræ. Nam Filius Dei qui assumpsit semen Ab-
 • rahæ, siue Verbum caro factum, est noster Pon-
 tificex, vt habeamus Pontificem secundum ordi-
 nem Melchisedeci, æternum scilicet, neq; ini-
 tium dierum neq; vitæ finem habentem: hu-
 mana vero Christi natura illa hostia est quā Fi-
 lius Dei patri pro nobis obtulit, sic enim scribi-
 tur, ipsum per propriū sanguinē semel ingres-
 sum esse in sanctuarium: & 10. cap. Filius Dei
 ingrediens mundum patri ait, Sacrificiū & ob-
 lationem nolui, corpus autem aptasti mihi:
 & paulò post rursus scribitur, nos sanctifica-
 tos per oblationem corporis Iesu Christi semel
 factam. At vero humanā naturam Christi non
 ex se, sed aliunde hanc dignitatem habere, vt
 possit peccata mundi expiare, ita tamē vt non
 extra Christum dignitas hæc quærenda sit, sa-
 cræ literæ ostendūt, & sacrificiorum ratio hoc
 postulat, vt sacrificium propter offerentem ac-
 ceptum sit. Hic autem idem est sacrificium &
 offerens, vnus & idem Christus victima & sa-

cerdos, sed sacerdos nō Aaronicus, verum longe præstantior, Filius Dei, Deus & homo, ideo prophetæ olim docuerunt in antiquo fœdere Deum esse redemptorē nostrum, & Iehouam iustitiam nostram, & Paulus ait Deum sanguine suo acquisuisse sibi Ecclesiā. Inde enim huius victimæ sanguis efficax est, quia quamuis hominis sanguis sit, tamen etiam Dei sanguis est, is enim qui effudit Deus est, & à Deo est vis sanguinis huius. Ne tamen Deum à Christo separemus cauendum est, vt alium faciamus sacerdotem, & alium victimam, cum Verbum incarnatum sit noster pontifex, suam carnem ac sanguinem pro nobis offerens, ideo que vni & soli Christo totum opus oblationis & purgationis peccatorum tribuitur Heb. 1. 9. 10. Quare cum Apostolus Filium Dei per seipsum dicat purgationem fecisse, & rursus Christum se per spiritum æternum obtulisse, spiritum hunc persona Christi includit, quem vt ostendimus Deum vocat, cuius est sanguis quo redempti sumus. Equidem cum opus redemptionis nostræ longe maximum sit, & dignitas sacrificij Christi infinita, quoniam vnico sacrificio semel peracto æternam redemptionem fecit, sacerdotium etiam Christi perpetuum, & cuius sacrarium est cœlum ipsum, miror quomodo impij homines isti asserere au-

ASSER. ORTHOD. DOCT.

deant nostrum Pontificem hominem tantum esse? Nam non tantum dignitatem sacerdotij Christi imminuunt, sed satis ostendunt se nunquam serio cogitasse de magnitudine miseriæ à qua per Christum liberati sumus; neque peccati atrocitatem, satanæ tyrannidem, inferorum & mortis terrores bene meditados esse, à quibus orbem vniuersum tam facile liberari potuisse credunt, vt vnus hominis, qui tantum homo & nil amplius esset, supplicium potuerit satisfacere in perpetuum pro hominibus. Si verò dignitas sacrificij huius ex eo est quòd libenter mortem Christus subiit, quomodo non Christo æquabuntur Apostoli & martyres, qui & ipsi libenter mortem subierunt? Quòd si recte asserimus sanctos omnes non nisi beneficio Christi saluatos esse, non autem supplicij illis quæ sponte & libenter pertulerunt, oportet nostrum pontificem non fuisse merum hominem sanctis alijs similem, sed hominem & Deum, vt infinita & æterna huius sacrificij dignitas & efficacia non homini mero sed Deo in carne manifestato accepta referatur. Scio quidem hæc rideri ab Aduersarijs, sed pij homines qui terrores conscientia sentientis iram Dei, & luctantis contra satanam impellentem ad desperationem experti sunt, hi sciunt non aliam esse firmam & solidam consolationem, quam cū vera fide amplectimur

Mediatoré hunc, qui homo simul & Deus est, ideoq; infinitò potentior satana, peccato, inferis, mortè: quem nisi talem agnoscamus, semper fluctuabit fides nostra & incerta erit, cum nò tantú scriptura sed ratio ipsa nos doceat, extra Deú nihil esse in quo nos tuto fiduciam nostrá collocare possimus. Olim in Papatu multi mediatores nobis proponebátur, homines sancti & qui sanguine suo profuso nò sibi tátú sed alijs quoque, accessum ad Deum meruisse crederentur: sed hanc doctrinam non attulisse tranquillitatem conscientię res ipsa arguebat, quando noui intercessores, nouę propitiatio- nes Dei & peccatorum indulgentię quotidie quærebantur. Nihilò magis certi sunt & constantes in sua doctrina nostri Aduersarij: etsi enim in hac blasphemia perseuerant, quòd æternam Christi Deitatem negant, tamen inconstantiam suam produnt, quando subinde genus doctrinę mutant, & scriptis colligi potest, & præterea complures aperte ad Iudaicas aut Machometanas superstitiones deficiunt: neque id mirum est, conueniunt enim in fundamento fidei cum his, neque præclarius de Christo sentiunt & docent quam Machometus, facile igitur vulgò huiusmodi blasphemijs imbutum, spe præmij aut terrore mortis commotum, ad Machometanam religionem impelli potest.

ASSER. ORTHOD. DOCT.

Et quoniam hæc omnis eorum blasphemie summa est, quòd Christum seruatorem nostrum vera Deitate sua spoliant, quamuis id se facere negent, & vnà cum pijs se Christum Deum confiteri dicant, pauca quædam hac de re in fine huius libelli adijcere visum est, & latentem eorum impietatem detegere: ita namq; facile perspicere poterunt pij lectores quid de aureolo Parutæ libello vt Budnæus vocat, & de ipsius Budnæi appendice sentiendum sit. Est itaque hæc summa propositio, Iesus Christus filius Dei conceptus è spiritu sancto & natus ex Maria virgine, est Deus redemptor noster. In hac propositione verbis nobiscum consentiunt Aduersarij, sed in sensu ingens est discrimen. Nos enim nomen Dei propriè accipimus & item nomen Filij Dei, ac dicimus Iesum Christum conceptum è spiritu sancto, & natum ex Maria virgine esse *λόγος*, vt Ioannes nominat, siue vt alibi scriptura vocat, sapientiam Dei genitam ante iacta mundi fundamenta ex ipsa Patris substantia, & ideo Christum eiusdem cum patre naturæ & verum Deum agnoscimus. Itaque cum Ioannes scribit, Sermo erat Deus, & cum Thomas Christum nominat Dominum & Deum suum, & Paulus eundem vocat Deum magnum & supra omnia benedictum, ac rursus Ioannes Deum ve-

rum

Nomen Dei
uere & pro-
prie Chris-
to tribui-
tur.

ram & vitam æternam: nomen Dei proprie accipimus, non autem ὁμοῦ ὁμοῦ. Sic vt quem scriptura Deum vocat, eum verum Deum, cui veritas, natura & virtus cum nomine conueniat, intelligamus. Et vt Hilarij similitudine vtamur, sicut verum triticum est, quod spica structum & aristis vallatum, & folliculis excussum, & in farinam comminutum, & in panem coactum, & in cibum sumptum reddiderit ex se & naturam panis & munus: Ita etiam verum Deum intelligimus vt veritas non tantum sit in voce aut nomine, sed in re & natura, alioqui Deus, & vita, et salus nostra esse non poterit. Atque ita nos sentire cogunt infinita scripturarum testimonia, quibus opera Dei, & honor atque cultus diuinus Filio Dei tribuitur, que certum est vni & soli vero Deo conuenire. Contra verò Aduersarij nostri Christo relinquunt Dei nomen, rei veritatem & naturam auferunt, ac aiunt Filium Dei hominem tantum esse, Deum tamē appellari eodem modo quo cæteri principes. Verū principibus non tribuitur illud incōmunicabile nomen Iehouæ, Christus autē Iehoua nominatur à Ieremia, Esaia, Zacharia & alijs prophetis. Nomen Elohim Iudæes & Principes significat, at Christus non tantum Iudex nominatur, sed Iehoua Deus verus. Cū autē Apostolus inquit multos Deos esse,

*Aduersarij
Christum faciunt nuncupatione
Deum,*

tamen eodem loco ex eorum numero Christum eximit, dicens: Nobis autem vnus est Deus Pater ex quo omnia, & vnus Dominus noster Iesus Christus per quem omnia. Hic apertè Dijs illis multis Deum Patrem & Dominum nostrū Iesum Christum opponit. Et si autem Dei nomen Patri tribuit, non tamen Patri Filium opponit & à nomine Dei excludit, alioqui Pater quoq; à nomine Domini excludendus esset. Quare impiè faciunt Aduersarij nostri qui Christum multis Dijs annumerant, præsertim cū alibi Apostolus explicet, qui sint hi multi Dij, Qui inquit, natura Dij non sunt: de his autem propheta inquit, Pereant Dij, qui cœlum & terram non fecerunt. Quare si Christus iuxta Aduersariorum sententiam homo tantum est, & Deus appellatur propter virtutem sibi à Deo datam, erit quidem homo diuinus, sed tamen non natura Deus, ideoq; à nobis etiam adorari vera fide non poterit, manet enim firmum præceptum Domini, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Etiam si verò Aduersarij fingant diuersos adorationis modos aut exceptiones aliquas ab hac regula, tamen cū id absque scriptura faciant, eorum commenta recipere non possumus. Ac manet firmum hoc præceptum, Deos novos & alienos non habendos aut adorandos:

randos: alienus verò est qui non est natura verus Deus, & qui sempiternus non est, sed factus fuit, hic omnino nouus Deus est.

Primum igitur in ipso capite controuersia Aduersarij à simplici, genuino & proprio sensu scripturæ recedunt, dum nomen Dei *opurua* *pro* accipiunt, nos verò proprietatem verborum retinemus, atq; nostram sententiam confirmamus cum his locis, quibus nomen Iehouæ Christo in veteri Testamento tribuitur, tum innumeris vt dixi testimonijs, quæ Christo opera & honorem Dei tribuunt: nostra deinde interpretatione glorificatur Christus, quæ qui non honorat, ne Patrem quidem honorat: præterea inuocatio nostra certa redditur, fidei & spes confirmatur: Aduersariorum verò interpretatione Christo ius honor eripitur, & fit nuncupatiuus tantum Deus, Deus vnus è Dijs multis qui natura non sunt Dij, Deus qui non fecit cælum & terram: Deus nouus & alienus: adhæc adoratio labefactatur vñà cum fide & spe. Cum enim vnus & solus Deus adorandus sit & huic fidendum, quæ potest esse certitudo fidei, [& firmitas adorationis, quæ ad hominem merum dirigitur? Iam si accedamus ad aliorum scripturæ locorum interpretationem, iterum Aduersarij à proprio verborum sensu recedunt, nam vt de vna re tantum aga-

ASSER. ORTHOD. DOCT.

mus, de opere inquam creationis, quod Christo tribuitur, de eo aperte scribit Ioannes omnia per ipsum facta esse, & absq; eo factum esse nihil, quod factum sit, mundum per eum factum esse, sed mundum eum non agnouisse. Paulus scribit per eum condita esse omnia quæ in cælis sunt & quæ in terra, visibilia & inuisibilia, thronos, dominia, imperia, potestates, omnia per eum & eius respectu condita esse, omniaq; per eum consistere. Item, Vnus inquit Dominus noster Iesus, per quem omnia & nos per ipsum. Ac ad Hebræos scribitur, Deum per Filium suum mundum condidisse. Item, de Christo scripta esse verba Psalmi 102. Tu initio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes vt vestimentum veterascēt: ac velut amictum circumuolues eos, & mutabuntur: tu autem idem es & anni tui non deficient. Verum Aduersarij loca scripturæ hæc omnia interpretantur figuratè, quod scilicet hæc dicta sint de noua creatione, atque hanc interpretationem confirmant duabus rationibus.

Loca de
creatione
Ad uersarij
male inter-
pretantur
figuratè.

Primum aiunt nomine vnus Dei solum Deum Patrem intelligi, qui etiã solus sit creator mundi: itaq; quum nomen Dei, aut mundi creatio Christo tribuitur, aliter hæc nomina

accipi

accipienda esse. Atq; hic fuit antiquus mos hereticorum, ita Patrem vnū Deum prædicare, vt Christum à diuinitate excluderent: hoc argumentum dudum Antitrinitarij siue Tritheitæ nobis obiecerunt, quibus etiam abunde responsum est, & Paruta qui idem repetit, nihil profert quòd non sæpe confutatum sit: alibi etiam de hac re volente Deo copiosius à nobis agetur. Secundo inquit, hæc tribui Iesu Christo homini mero, non Deo alicui, ideoq; de prima creatione non posse intelligi. Sed hic est paralogismus petitionis principij, de eo enim nobis cum Aduersarijs controuersia est, num Iesus Christus de quo hæc dicuntur, merus homo sit, nos enim id negamus, idq; propterea, quòd scripturæ dicunt hūc esse Filium Dei, esse sapientiam Dei, & λόγος seu sermonem Dei, carnem factum, & esse Deum. Quapropter infirmæ sunt ipsorum rationes, propter quas à proprio verborum sensu recedunt. Similiter nomen Filij Dei tritissimè sacris literis improprie Aduersarij accipiūt. Cum enim Filij eiusdem generis & nature sint cum parentibus, illi hominem merum secundum humanam naturā Dei Filium esse volunt, propterea quod contra ordinē nature cōceptus & editus sit. Nos autē verū propriūq; Dei Filiū agnoscimus, & sicut hominis Filiū verū, ita vnū eun-

Aduersarij
Christi im-
proprie vo-
lunt Filium
Dei dici.

ASSER. ORTHOD. DOCT.

demque Filium Dei verum Deum credimus: cur enim in humana natura veritas Filij & naturæ manet, & eadem in diuina non maneret? Neque hic Aduersarios imitamus, vt quia hanc inenarrabilem & æternam generationem ratione compræhendere non possumus, ideo eandem negemus.

Aduersarij
Iudunt ho-
monymijs.

Accusant nos Aduersarij sophistices, sed reuera ipsorum doctrina nihil aliud est quam sophistica blasphema & contumeliosa in Filium Dei, vbi homonymijs ludunt & simplicibus imponunt. Nomen Dei supremæ naturæ & potestatis nomen est, & ita cõmuni omnium gentium cõsensu accipitur, ita vt id sit Deus quod summum est: & quàmuis humana mens Dei plenam notionem assequi nõ possit, tamen etiam in his tenebris lumine naturæ cognoscimus, (Paulo ad Rom. I. teste) æternum esse Dei numen & potentiam, ac omnes pij cum Deus nominatur, talem eius notionem animo concipiunt. Itaque simplices cum audiunt Aduersarios Christum Deum nominare, Deum verum intelligunt, cuius immensa & æterna sit maiestas & potentia. Sed pro hoc Aduersarij nudum ac merum hominem nobis obtrudunt, potestate quadam concessa Deificatum, & ita ambiguitate nominis simplices decipiunt, ac rident nos qui Christum æternum Deum, aut æternum
Dei

Dei Filiū prædicamus. Quomodo (inquiunt) homo hic qui ex Maria natus est, æternus esse potest? Cur verò hunc qui ex Maria natus est, verum hominem esse credis, quod multi hæreticorum negarunt? Quia inquis, scripturæ id afferunt. Cur ergo non eundem etiam verum Deum esse credis, quod etiam scriptura testatur? Tu ipse cum diuersissimis naturis constes, animo & corpore, noli denegare seruatori tuo vt ipse duabus naturis constet, diuina & humana, & ita non minus sit verus Deus quàm verus homo, quandoquidem vtrunque scriptura de eo affirmat: & Mediatoris persona & officium, in quo omnis ratio salutis nostræ posita est, vtrunque exigit. Si enim mediator noster Mediator. homo tantum merus esset, vt vos vultis, non ille esset medius inter Deum & nos, vtriq; parti pariter coniunctus, non haberet infinitam vim expiandi peccata nostra, & reconciliandi nos Deo, non in eum credere & sperare liceret, maledictus enim qui confidit in homine, non deniq; ipsum possemus inuocare, cum Dominum Deum solum inuocare debeamus, ac idololatræ sint quicumque alium vel in cælo vel in terra inuocant. Quòd si Deus tantum esset & non homo, tum nobis non æquus & pari modo coniunctus mediator esset, ad quem cum fiducia accedere possemus, non potuisset etiam

ASSER. ORTHOD. DOCT.

tum seipsum pro peccatis nostris offerre. Itaque eum mediatorem nobis proponunt sacre littere, qui Deus sit & homo, talem ergo nos agnoscamus, & ne ita amplectamur cognatam nobis humanam naturam ut diuinam abnegemus. Describunt quidem euangelistae diligenter Iesum Christum Dauidis & Abrahami filium, et eius conceptionem, natiuitatem, passionem, mortem, quae omnia homini conueniunt, sed inde non conficitur, eum hominem tantum esse. Nam iidem eius quoque diuinitatem & ortum ex patris substantia indicant, & cum diserte testantur Apostoli Christum Dauidis esse filium secundum carnem, item Christum passum esse secundum carnem, monent nos ut ea quae infirmitatis sunt, ad humanam naturam referamus, ideoque etiam cum patre minor, & illi subiectus esse, & patrem habere Deum dicitur, hic quoque iuxta apostolicam interpretationem, iuxta carnem id interpretamur, siue quo ad humanam naturam, & mediatoris personam: rursus cum scriptura aperte dicat eum Deo Patri aequalem, & magnum ac verum Deum, id quoque verum de ipso dici non dubitamus, sed non secundum carnem, verum secundum diuinitatem. Atque hic est simplex scripturarum sensus, ubi nusquam a verborum proprietate receditur, sed sicut duarum naturarum nomina Christo tribuuntur.

Christus non
santum ho-
mo sed etiam
Deus ab E-
uangelistis
describitur

tribuuntur, ita etiam omnia quæ de Christo
narrantur, iuxta easdem naturas discernimus
suum cuique tribuentes, sic tamen vt omnia ad
vnum eundemque Christum referantur. Est
quidem hypothesis Aduersariorum, vnam tan-
tum in Christo esse naturam, sed hæc mul-
tis argumentis sæpe confutata est, & confuta-
tur infinitis testimonijs scripturarum, quibus
Christus Deus esse ostenditur: Et tanta impie-
tas publico piorum consensu omnibus seculis
à Christo nato dāmnata fuit: neque ferendum
est, vt homines temerarij & impij, publicum
hunc cōsensum, tot scripturæ testimonijs con-
firmatum, violare & contemnere audeant. Pos-
sent forte excusari, si firmis & perspicuis scri-
pturarum testimonijs huc adigerentur, sed nul-
la huius generis habent. Nam quæ de humana
Christi natura proferunt, non negamus, Chri-
stum enim non minus verum hominem quàm
verum Deum agnoscimus: verbum autem pro-
ferre non possunt, quo affirmetur Christū non
esse Deum, nos innumera loca habemus, qui-
bus diuinitas Christi asseritur, quæ illi non ali-
ter eludere possunt, quàm figuratum sensum il-
lis affingendo, qui tamen non habet locum aut
tollit proprium sensum, nisi cōtrarijs sacræ scri-
pturæ locis ostendant proprium sensum, vt po-
te analogiæ fidei & gloriæ Dei repugnare, quod

hactenus non fecerunt, neque vnquam facere poterunt. Sed homines arrogantis & fastuosi ingenij, & inexhaustæ curiositatis, simplici doctrina, quam ecclesia ab Apostolorum ætate perpetuo consensu complexa est, cõtenti esse non possunt, cupiunt nouum aliquid proferre & ex eo laudem captare, & mysteria fidei nostræ, quæ pij omnes magis adoranda quàm scrutanda crediderunt, cum perscrutari & in his curiositati suæ satis facere non possint, suo captui subijcere conantur, & humanæ rationi plausibilia facere. Itaque cum scripturas iactent, de simplicitate gloriantur, nobis sophisticem obijciant, ipsi tamen nusquam ferè genuinum & simplicem sensum scripturarum retinent, sed eas pro suo arbitratu iuxtaque suas hypotheses inflectunt. Verum pijs hominibus quibus Dei gloria & propria salus curæ est, diligenter est obseruandum quæ hæc tendant, nempe in eum finem quo omnes hæreses, vt nobis vnicus noster Mediator & redemptor eripiatur, & noua idololatria stabiliatur. Ac lubet hic in fine adscribere verba Gregorij Nisseni, de his qui Christum creaturam et ex non existentibus factum docebant, Posteaquam inquit hominum insania circa simulachrorum cultum prædicatione Christi extincta, & omnia iam delubra cæteræque res quæ vano dementum cultu celebrari

*Non idolo-
latriam
stabiliunt
Aduersarij.*

lebrari ac frequentari solebant, dirutæ atque è medio sublatae erant, quum per vniuersum penè terrarum orbem habitatum, prædicatio pietatis & veri Dei cultus atq; religionis peruasisset adeo, vt is, qui fraudis humanæ principatum & imperium tenet, ex omnibus partibus orbis terrarum Christi nomine expelleretur et exturbaretur, solerti & callido nimirum ad malitiam inuentori malitiæ atque nequitiae scelerum & improbum consilium non defuit, quo per fraudem deo sibi obnoxium redderet genus humanum: sed sub prætextu ac specie Christianismi simulachrorum cultum latenter reduxit, quum suis commentis & imposturis persuasisset ijs, qui ad ipsum spectabant, ne deficerent à creatura, sed eam adorarent & venerarentur, Deumq; creaturam esse putarent, quæ Filij nomine vocaretur. Quòd si ex rebus quæ non essent, creatura producta, & ab diuina essentia, quantum ad propriam ipsius attinet naturam, aliena sit, neminem eam rem debere curare, sed Christi nomine creaturæ imposito, hanc adorare, hanc colere, in hac spem salutis fixam habere, ab hac iudicium expectare. Et vt rem summam complectar: quum inuasisset apostata homines totius malitiæ suæ capaces. Arium inquam & Aetium, Eunomium, Eudoxium, ac præter hos, multos alios, per eos

ASSER. ORTHOD. DOCT.

deficientem iam simulachrorum cultum, sicut dictum est, nomine Christianismi denuo rediit. Hæc Nissenus: quæ optime nostris temporibus conueniunt; nam postquam Dei beneficio superiorum seculorum crassa idololatria luce verbi Dei detecta & profligata est, & agnosci cœpit vulgo quoque Filius ille perditionis, descriptus nobis in sacris literis: Satan ad veteres artes recurrens, excitato Serueto quasi nouo quodam Ario, aut potius Simone Mago, dum is simulat se vnâ cum alijs Antichristum oppugnare & eius idola euertere, nouam idololatriam introduxit, & magni Antichristi Machumetis doctrinam sub titulo Christianismi confirmauit, similia cum illo docens de Christi seruatoris ortu, persona, officio: & hæc præclara dogmata Seruetus in Machumetanorû scholis hausit, quæ eius discipuli nunc in vicinia Turcarum prædicant, & ut audio non pauci ad Turcicas superstitiones deficiunt, ac circumcisionem recipiunt. Atque hic finis est nouæ huius doctrine, quæ Christum seruatorem asserit creaturam & nudum tantum hominem esse, quare ex fructibus iudicium de ea fieri potest. Nos vero qui Dei beneficio vera agnitione Christi donati sumus, & Deum Patrem vnâ cum vero coæterno & æque substantiali Filio & Spiritu sancto agnoscimus & colimus,

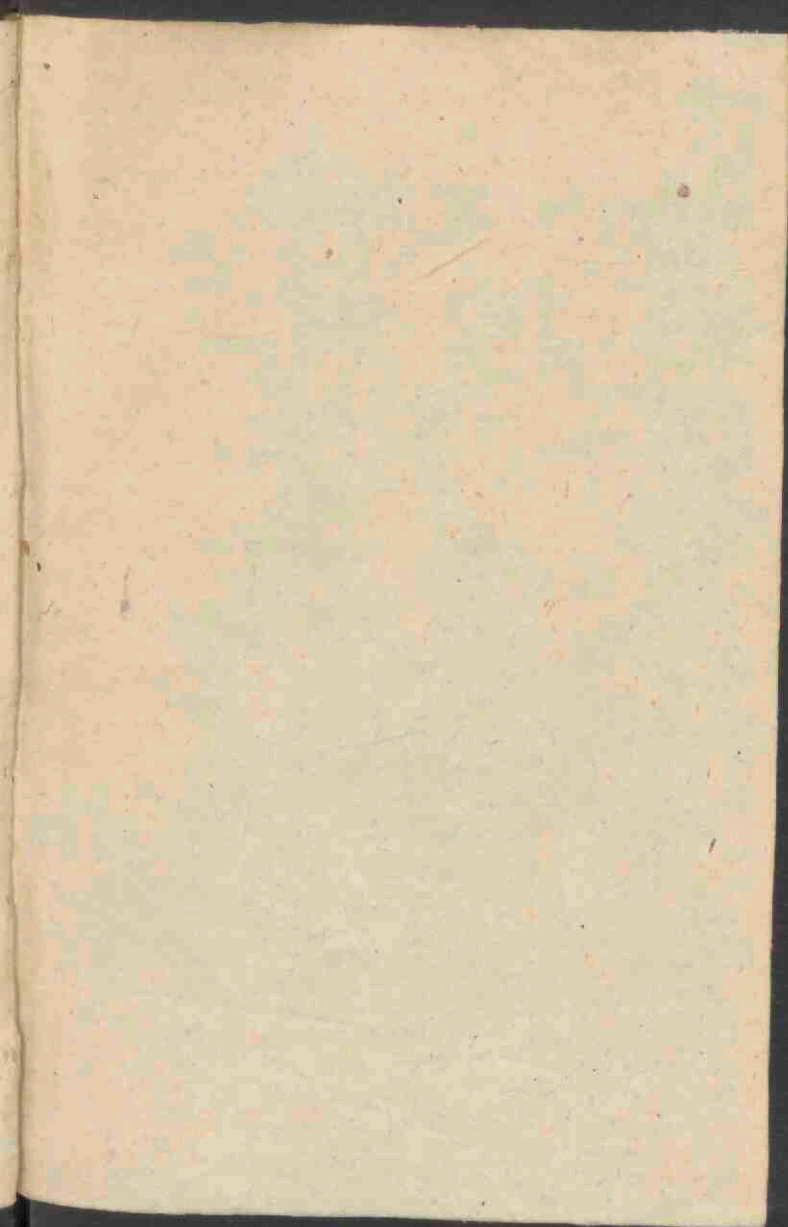
arden-

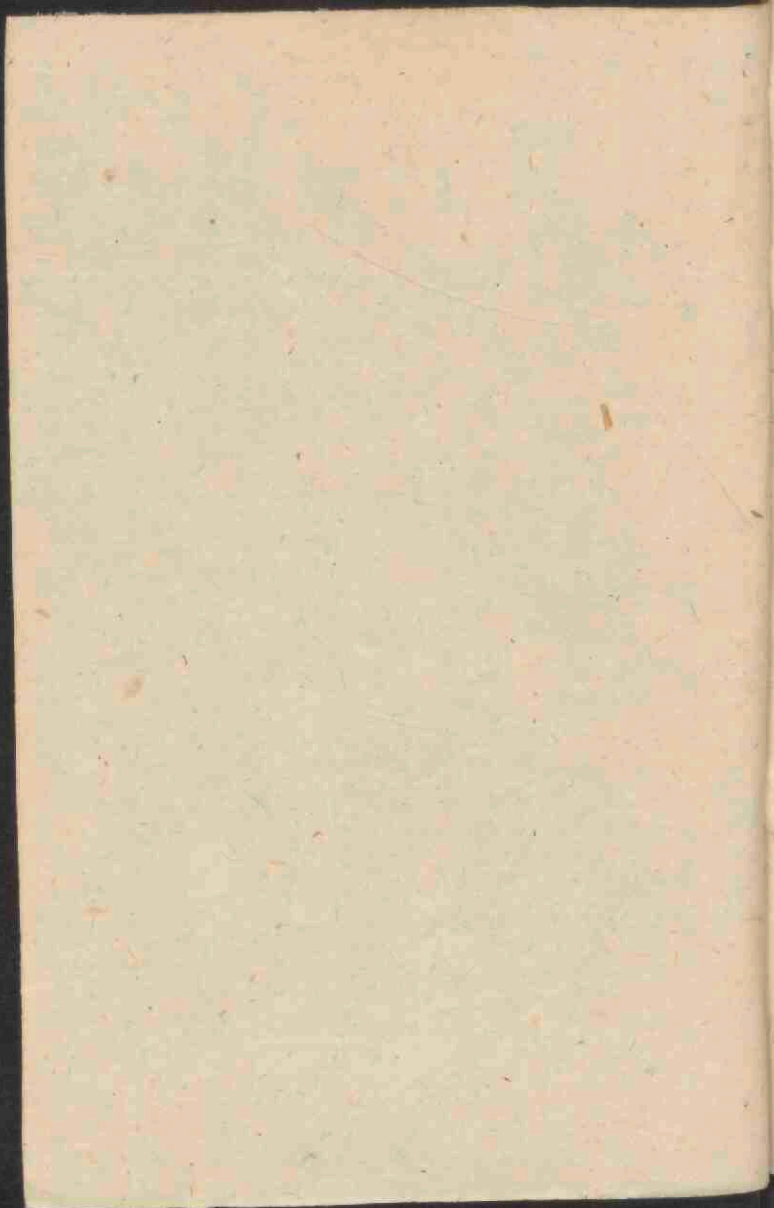
DE DVAB. NAT. CHRISTI. 60

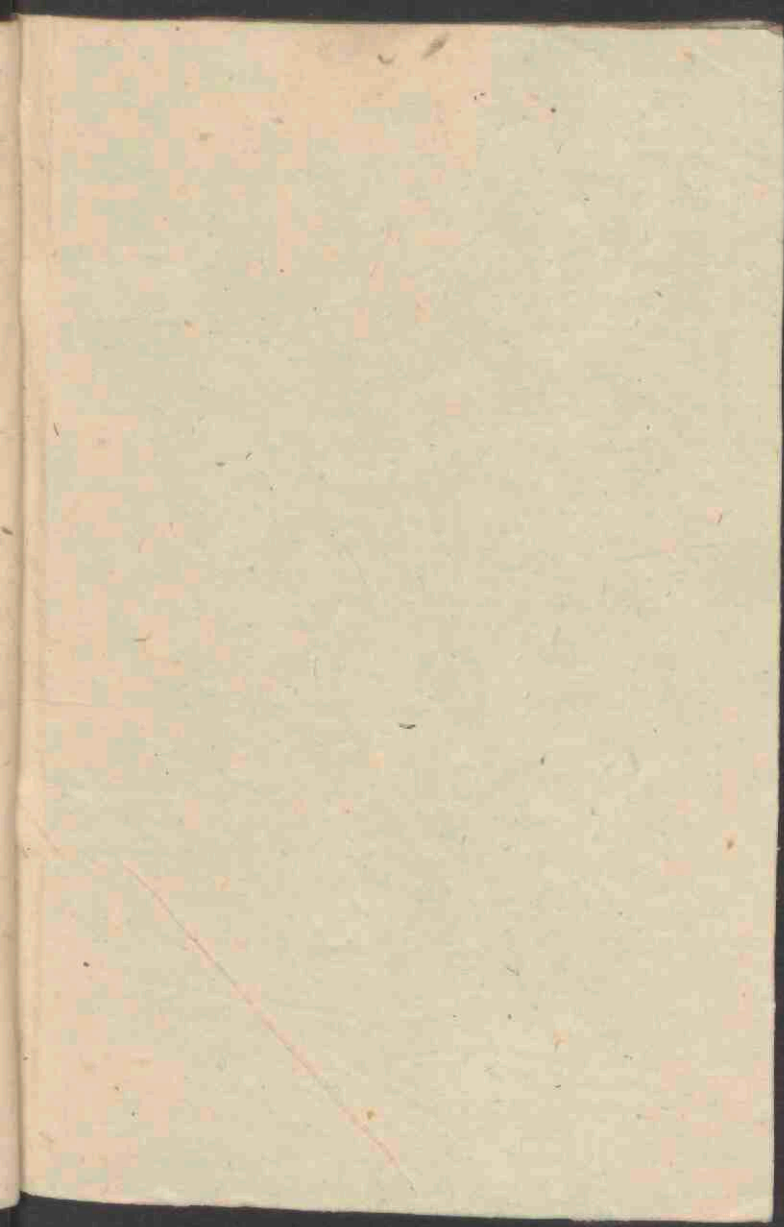
ardentibus precibus eundem inuocemus, vt hanc veram sui agnitionem in ecclesia conseruet, & procul ab ea Turcicos hos furores auertat, arma quoque eorum immania compescat, vt reliquę ecclesię in ipsius agnitione crescentes, ipsum sincera fide & innocentia perpetuo colere possint. His vero qui tantas blasphemias spargunt, & Machumetanismo viam sternunt, precamur meliorem mentem & veram Christi agnitionem: sin minus ecclesiam turbare perrexerint, sciant se à Christo, cuius honorem & gloriam oppugnant, perdedos & excindendos esse, cum Ario & alijs blasphemis: manet enim firmum Dei decretum,

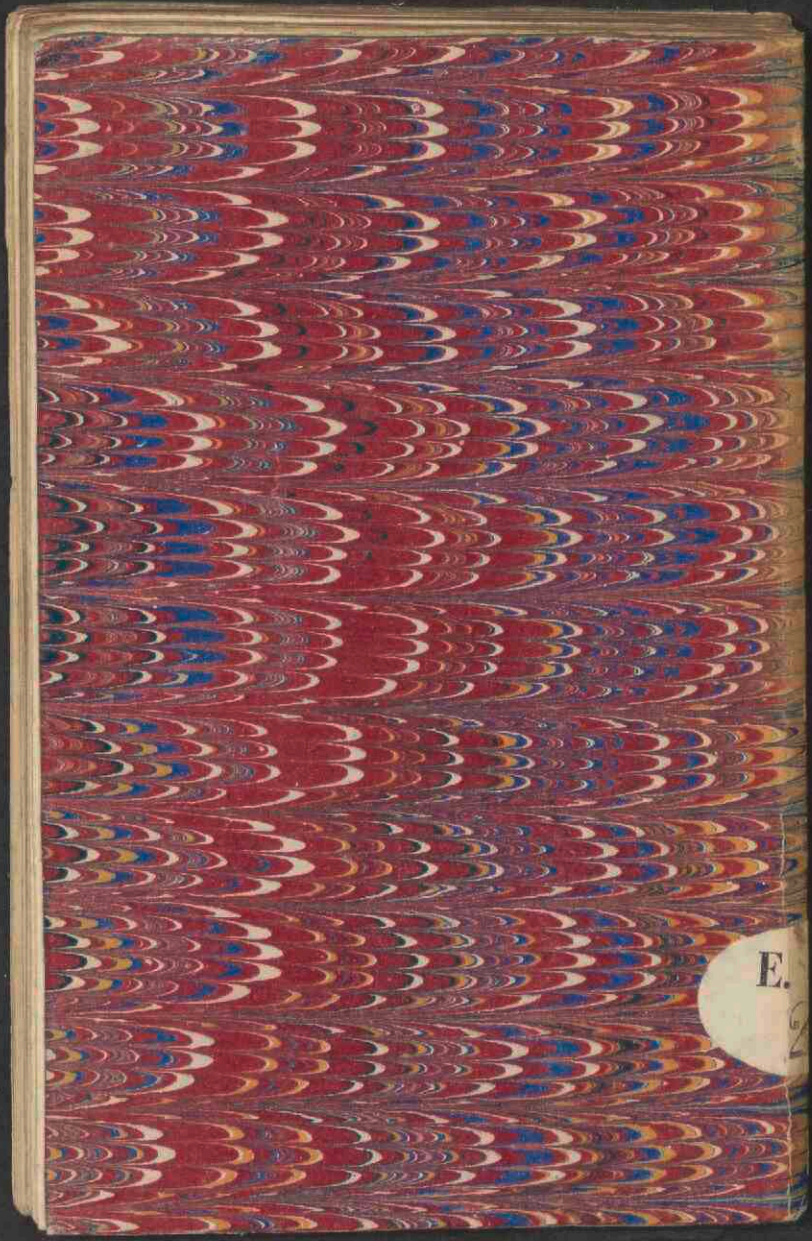
Honorantes me honorabo, contemnentes autem me contemnentur.

FINIS.

E.